

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Θ΄ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΗ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΟΜΩΝ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝ. ΤΑΣΟΥΛΑ

ΑΘΗΝΑ, 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I.	Συγκρότηση, σύνθεση και αντικείμενο της Επιτροπής.	Σελ.	5
II.	Συνεδριάσεις της Επιτροπής και φορείς που κλήθηκαν σε ακρόαση.	Σελ.	7
III.	Εισηγήσεις.	Σελ.	9
α)	Εισηγητικό σημείωμα του Προέδρου της Επιτροπής, κ. Κωνσταντίνου Καραγκούνη.	Σελ.	11
β)	Η ασφάλεια και οι υποδομές στα ελληνικά σωφρονιστικά Ιδρύματα. Εισηγητές: Αναστάσιος Μπαρτζώκας, Ανδρέας Νικολακόπουλος.	Σελ.	17
γ)	Δομές ανηλίκων. Εισηγητής: Στυλιανή (Στέλλα) Μπίτζιου.	Σελ.	23
δ)	Εκπαίδευση κρατουμένων και σωφρονιστικών υπαλλήλων - Πολιτιστικά και λοιπά προγράμματα Καταστημάτων Κράτησης. Εισηγητής: Άγγελος Τσιγκρής.	Σελ.	35
ε)	Σωφρονιστικό Σύστημα: Προβλήματα και προοπτικές. Εισηγητής: Γεώργιος Καμίνης.	Σελ.	47
στ)	Το Σωφρονιστικό Σύστημα. Εισηγητής: Δημήτριος Βαγενάς.	Σελ.	61
ζ)	Μετεγκατάσταση Φυλακών Κορυδαλλού. Εισηγήτρια: Φωτεινή Μπακαδήμα.	Σελ.	65
IV.	Έγκριση της Έκθεσης της Επιτροπής.	Σελ.	69

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
Θ΄ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΙΗ΄ - ΣΥΝΟΔΟΣ Α΄

ΕΚΘΕΣΗ

ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΔΟΜΩΝ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

I. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ, ΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Κατά την Α΄ Τακτική Σύνοδο της ΙΗ΄ Περιόδου, η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων συνεστήθη με την υπ΄ αριθμ. 12997/7440, από 2 Αυγούστου 2019, απόφαση του Προέδρου της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 43Α του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό).

Η Επιτροπή συγκροτείται από δεκαεννέα (19) μέλη και αποτελέστηκε από τους Βουλευτές, κ.κ.: Κωνσταντίνο Καραγκούνη, Δημήτριο Μαρκόπουλο, Αναστάσιο Μπαρτζώκα, Στεργιανή (Στέλλα) Μπίζιου, Ανδρέα Νικολακόπουλο, Ζωή Ράππη, Ασημίνα Σκόνδρα, Κωνσταντίνο Τζαβάρρα, Άγγελο Τσιγκρή, Μάξιμο Χαρακόπουλο, Ιωάννη Γκίολα, Σουλτάνα Ελευθεριάδου, Κωνσταντίνο Μάρκου, Θεόφιλο Ξανθόπουλο, Γεώργιο Ψυχογιό, Γεώργιο Καμίνη, Μαρία Κομνηνάκα, Αντώνιο Μυλωνάκη και Φωτεινή Μπακαδήμα.

Πρόεδρος της Επιτροπής εξελέγη, στις 7 Αυγούστου 2019, ο Βουλευτής, κ. Κωνσταντίνος Καραγκούνης. Το αξίωμα του Α΄ Αντιπροέδρου της Επιτροπής κατέλαβε ο Βουλευτής, κ. Ιωάννης Γκίολας και του Β΄ Αντιπροέδρου ο Βουλευτής, κ. Γεώργιος Καμίνης. Για το αξίωμα του Γραμματέως δεν υπεβλήθη πρόταση υποψηφιότητας.

Οι Βουλευτές, κ.κ. Αντώνιος Μυλωνάκης, Σουλτάνα Ελευθεριάδου και Γεώργιος Ψυχογιός, που περιλαμβάνοντο στην αρχική σύνθεση της Επιτροπής, αντικαταστάθηκαν από τους Βουλευτές, κ.κ. Δημήτριο Βαγενά, Σπυριδώνα Λάππα και Χρήστο Σπίρτζη, αντιστοίχως, σύμφωνα με τις υπ΄ αριθμ. 3112/2221/18.2.2020 και 10532/7182/17.9.2020 αποφάσεις του Προέδρου της Βουλής.

Αντικείμενο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων είναι «η μελέτη, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση της κατάστασης του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας, καθώς και η κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων στα σωφρονιστικά καταστήματα και στις άλλες δομές κράτησης, ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου και εν γένει η χάραξη στρατηγικής σε θέματα σωφρονιστικής πολιτικής» (άρθρο 43Α, παράγραφος 2, περίπτωση θ' του Κανονισμού της Βουλής).

Η Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων πραγματοποίησε εννέα (9) συνεδριάσεις, συνολικής διάρκειας δεκαεπτά (17), περίπου, ωρών, κατά τις οποίες εκλήθησαν σε ακρόαση, προς ενημέρωση των μελών της και υποβολή προτάσεων, Υπουργοί, αρμόδιοι Γενικοί Γραμματείς Υπουργείων και εκπρόσωποι Συλλόγων και Φορέων, όπως εμφανίζεται στο αντίστοιχο Κεφάλαιο της Έκθεσης.

Επίσης, τα μέλη της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων δεν πραγματοποίησαν επισκέψεις σε Καταστήματα Κράτησης, λόγω των υγειονομικών συνθηκών.

**II. ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΚΛΗΘΗΚΑΝ
ΣΕ ΑΚΡΟΑΣΗ**

1. Συνεδρίαση της 7ης Αυγούστου 2019

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκλογή Προεδρείου.

2. Συνεδρίαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2019

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Προγραμματισμός των εργασιών της Επιτροπής.

3. Συνεδρίαση της 1ης Οκτωβρίου 2019

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση των μελών της Επιτροπής, από τον Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη, κ. Ελευθέριο Οικονόμου και την Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, κυρία Σοφία Νικολάου, για το Σωφρονιστικό Σύστημα.

4. Συνεδρίαση της 2ας Δεκεμβρίου 2019

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ενημέρωση των μελών της Επιτροπής από τον κ. Σπυρίδωνα Καρακίτσο, Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδας, τον κ. Γεώργιο Κωστίκα, Πρόεδρο της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Υπαλλήλων Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης, τον κ. Αναστάσιο Παπαδόπουλο, Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης Θεσσαλονίκης, τον κ. Δημήτριο Παπαδόπουλο, Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης Λάρισας και τον κ. Κωνσταντίνο Μαυραντωνάκη, Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης Νέας Αλικαρνασσού, σχετικά με την κατάσταση στα Καταστήματα Κράτησης.

5. Συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 2019

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Εκπαίδευση κρατουμένων στα Καταστήματα Κράτησης.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν η κυρία Νικολίτσα Μουσχή, Προϊσταμένη του Τμήματος Κοινωνικής Υπηρεσίας του Καταστήματος Κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας, ο κ. Λεωνίδα Κωτούλας, Κοινωνικός Λειτουργός του Ειδικού Αγροτικού Καταστήματος Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας και ο κ. Αθανάσιος Ζαγοράκης, Κοινωνιολόγος του Καταστήματος Κράτησης Κορυδαλλός Ι.

6. Συνεδρίαση της 19ης Φεβρουαρίου 2020

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Ασφάλεια σωφρονιστικών καταστημάτων.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν οι κ.κ. Σοφία Νικολάου, Γενική Γραμματέας Αντεγκληματικής Πολιτικής, Κωνσταντίνος Βαρσάμης, Αρχιφύλακας Σωφρονιστικού Καταστήματος Διαβατών Θεσσαλονίκης και Γεώργιος Σπιβακτάκης, Γενικός Γραμματέας της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εξωτερικών Φρουρών και Πρόεδρος του Σωματείου Υπαλλήλων Εξωτερικής Φρούρησης Σωφρονιστικού Καταστήματος Κορυδαλλού.

7. Συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2020

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις στα Καταστήματα Κράτησης.

Τα μέλη της Επιτροπής ενημέρωσαν, **μέσω τηλεδιάσκεψης**, ο κ. Λαχανάς Βλάσης, Ειδικός Σύμβουλος της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής, η κυρία Κοντογιάννη Άλκηστις, Ομότιμη Καθηγήτρια του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Ναύπλιο, Συντονίστρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Αναπτύσσοντας δεξιότητες ζωής στους έγκλειστους των Καταστημάτων Κράτησης Τίρυνθας και Ναυπλίου», η κυρία Απειρανθίτου Μαρούσα, Προϊσταμένη του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης Νέων Αυλώνα και η κυρία Στέφα Μαρία, Κοινωνική Λειτουργός του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού.

8. Συνεδρίαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2020

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Συζήτηση, σχετικά με την προβλεπόμενη από τον Κ.τ.Β. Έκθεση της Επιτροπής και ορισμός Εισηγητών κατά θέματα.

9. Συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 2020

Θέμα ημερήσιας διάταξης:

Συζήτηση και έγκριση των εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση της Επιτροπής.

**III. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ
ΛΟΙΠΩΝ ΔΟΜΩΝ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ**

**α. Εισηγητικό σημείωμα του Προέδρου της Επιτροπής,
κ. Κωνσταντίνου Καραγκούνη.**

Κατά τη διάρκεια αυτής της Συνόδου, η Ειδική μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων επεξεργάστηκε μία σημαντική θεματολογία, την οποία πραγματεύτηκε με έντονη εμβάθυνση, παρά το γεγονός ότι υπήρξε περιορισμένος αριθμός συνεδριάσεων, λόγω των εξαιρετικών συνθηκών που είχε να αντιμετωπίσει.

Οι συνθήκες, λόγω της υγειονομικής κατάστασης που περνάει η χώρα μας, δεν επέτρεψαν στα μέλη της Επιτροπής να πραγματοποιήσουμε επισκέψεις σε καταστήματα κράτησης, παρά το γεγονός ότι υπήρξαν σχετικές ετοιμασίες. Να διευκρινιστεί ότι την περίοδο του lock down στη Βουλή επιτρέπονταν μόνο οι συνεδριάσεις των Διαρκών Επιτροπών και όχι των Ειδικών Μόνιμων Επιτροπών. Διευκρινίζεται, επίσης, ότι την ίδια περίοδο πολλά μέλη της Επιτροπής μας συμμετείχαν παράλληλα στην Ειδική Κοινοβουλευτική Επιτροπή προς διενέργεια προκαταρκτικής Εξέτασης, σχετικά με τη διερεύνηση αδικημάτων που τυχόν έχουν τελεστεί από τον πρώην Αναπληρωτή Υπουργό Δικαιοσύνης, κ. Δημήτριο Παπαγγελόπουλο, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, γεγονός που δυσχέρανε αρκετά τη σύγκλιση της Επιτροπής. Σε κάθε περίπτωση υπήρχε πάντα συνεννόηση του Προεδρείου, πριν παρθούν οι όποιες αποφάσεις. Συνεννόηση, επίσης, υπήρχε και για τους προσκεκλημένους της Επιτροπής, καθόσον αρκετά μέλη της Επιτροπής πρότειναν εξαιρετικούς προσκεκλημένους, που, βεβαίως, το Προεδρείο ασμένως αποδεχόταν τη συμμετοχή τους. Συνεννόηση υπήρχε και για τη θεματολογία, που κάθε φορά αναπτύσσονταν σε κάθε συνεδρίαση.

Στις συνεδριάσεις ακούστηκαν πολλές διαφορετικές απόψεις σε συναδελφικό κλίμα και αναπτύχθηκε αρκετές φορές ένας παραγωγικός και δημιουργικός διάλογος. Τα μέλη για κάθε θέμα της ημερήσιας διάταξης κατέθεσαν τις απόψεις, θέσεις και προβληματισμούς τους, δίχως στείρες αντιπαραθέσεις, με κοινό στόχο, όπως ήδη ελέχθη, η Επιτροπή να εμβαθύνει σε κάθε ζήτημα.

Ο κεντρικός στόχος της Επιτροπής μας ήταν να μελετήσουμε και να αξιολογήσουμε την κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας, καθώς και να συμβάλουμε όλοι μαζί στην κατάθεση προτάσεων για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου. Προφανώς, τα ζητήματα των φυλακών και ο τρόπος διαβίωσης των κρατουμένων αποτελεί ένα ευαίσθητο, κοινωνικό ζήτημα, που χρειάζεται ιδιαίτερη προσέγγιση. Η Ελλάδα, ως κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλει να υπακούσει τόσο στις επιταγές, που επιβάλλει η ελληνική έννομη τάξη, όσο και στις ευρωπαϊκές επιταγές. Οπότε ο στόχος μας ήταν να κινηθούμε και στο πλαίσιο των οδηγιών του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Οι δράσεις της Επιτροπής μας, κινήθηκαν σε δύο βασικούς άξονες. Από την μία, μας απασχόλησε ιδιαίτερα το ζήτημα των υποδομών και το ζήτημα της ασφάλειας στα καταστήματα

κράτησης κι από την άλλη επικεντρωθήκαμε στο μείζον θέμα της εκπαίδευσης και των γενικότερων εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δράσεων, που δύνανται, να προκύψουν εντός των καταστημάτων κράτησης και τα οποία φυσικά συμβάλλουν θεμελιωδώς στην ομαλή επανένταξη των κρατουμένων. Η κοινωνική και ομαλή επανένταξη για να μπορέσει να φέρει αποτελέσματα, θα πρέπει να έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο κι όχι να αποτελεί μία αφηρημένη έννοια. Οφείλει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα της σωφρονιστικής πολιτικής, το οποίο θα εκκινήσει τη στιγμή του εγκλεισμού, για να μπορέσει να καρποφορήσει όσο το δυνατόν περισσότερο και όχι να απασχολήσει τους αρμόδιους φορείς τη στιγμή της αποφυλάκισης των κρατουμένων.

Η Επιτροπή μας ασχολήθηκε ιδιαίτερα και με το θέμα της ασφάλειας στις φυλακές, το οποίο ανέκαθεν αποτελεί ένα ιδιαίτερα φλέγον ζήτημα και δεν αφορά μόνο τους κρατουμένους, αλλά και όλους τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Η επίτευξη της ασφάλειας εντός των φυλακών συμβάλλει μακροπρόθεσμα και στην ομαλή επανένταξη των προσώπων που αποφυλακίζονται στην κοινωνία. Βασικός στόχος είναι η πάταξη της ασυδοσίας και της ανομίας στις φυλακές, παράλληλα με την ομαλή μεταχείριση των κρατουμένων, προκειμένου να αποφεύγονται περιστατικά βίας και αποδράσεων από τις φυλακές.

Από τις πρώτες συνεδριάσεις, έχοντας, ως καλεσμένους, τον Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη και τη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής δόθηκε η ευκαιρία σε όλους μας να ενημερωθούμε τόσο για την κατάσταση που επικρατεί μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα όσο και για τον σχεδιασμό του Υπουργείου για τις πολιτικές που πρόκειται να εφαρμόσει για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του σωφρονιστικού συστήματος.

Μέσα από τις συζητήσεις αναδείξαμε τις δυσλειτουργίες, που εντοπίζονται καθημερινώς εντός των φυλακών. Επισημάνθηκαν τα προβλήματα του υπερπληθυσμού, της υποστελέχωσης των φυλακών, των ελλείψεων στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά και η ανάγκη δημιουργίας νέων καταστημάτων κράτησης, διατήρησης της ασφάλειας και για τους κρατούμενους και για τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους, καθώς και η ουσιώδης συμβολή της εκπαίδευσης και του πολιτισμού στη ψυχολογία των κρατουμένων.

Λόγω της ύπαρξης αυτών των δυσλειτουργιών καλέσαμε στην Επιτροπή, πρόσωπα τα οποία γνωρίζαμε ότι θα μας βοηθήσουν να αντιληφθούμε πληρέστερα τις ανεπάρκειες του συστήματος κι ως εκ τούτου να προβούμε στην κατάθεση προτάσεων βελτίωσης. Ενημερωθήκαμε από τους Προέδρους της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδας και της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Υπαλλήλων Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης και από Διευθυντές καταστημάτων κράτησης για τα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν καθημερινά. Στη συνέχεια, έγιναν προτάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης ιδίως σε ζητήματα ασφάλειας, με ταυτόχρονη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Επισημάναμε την ανάγκη αντιμετώπισης των έκνομων ενεργειών και την ανάγκη προσλήψεων σωφρονιστικών υπαλλήλων και ιατρικού προσωπικού.

Η εκπαίδευση και η επιμόρφωση των κρατουμένων συνιστούν θεμελιώδεις λίθους για την επίτευξη της κοινωνικής επανένταξης των προσώπων που αποφυλακίζονται, καθώς και του μετριασμού της τέλεσης νέων εγκλημάτων κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής τους. Το Σύνταγμα και ο Σωφρονιστικός Κώδικας κατοχυρώνουν το δικαίωμα της εκπαίδευσης των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές.

Η εκπαίδευση εντός των φυλακών αποτελεί ένα μείζονος σημασίας ζήτημα, καθώς επιχειρείται με αυτόν τον τρόπο η μείωση των συνεπειών του εγκλεισμού, η δημιουργική διαχείριση του «νεκρού» χρόνου, η επανασύνδεση με την εκπαιδευτική διαδικασία, η απόκτηση βασικών δεξιοτήτων, η βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης και, εν τέλει, η εκπαίδευση δύναται να συμβάλει καθοριστικά στην ομαλή επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία. Η διαδικασία της επανένταξης ξεκινάει από την αντιμετώπιση της λογικής της αποθήκευσης των κρατουμένων εντός των φυλακών. Η εκπαίδευση στις φυλακές αποτελεί ένα πεδίο που χρειάζεται να το υπηρετούν άνθρωποι με όραμα και διάθεση για κοινωνική και ανθρωπιστική προσφορά, το οποίο θα συμβάλλει στην παροχή κινήτρων για αυτοβελτίωση και καλλιέργεια, στην τεχνική κατάρτιση των κρατουμένων, γεγονός που θα τους βοηθήσει μετέπειτα στην εύρεση εργασίας αλλά και στην ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους.

Βασικό πρόβλημα, που αναδείχθηκε από τη συζήτηση με τους αρμόδιους φορείς, αποτελεί η ύπαρξη αρκετά μεγάλου αριθμού αλλοδαπών και μεταναστών εντός των φυλακών, με αποτέλεσμα να υπάρχει πρόβλημα στην επικοινωνία. Συνεπώς, σε αυτές τις περιπτώσεις θα ήταν πιο σημαντικό, να λειτουργούν προγράμματα γλωσσομάθειας. Επίσης, αναδείξαμε την αδήριτη ανάγκη εκπαίδευσης των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Τα καταστήματα κράτησης, πρέπει να στελεχώνονται από εξειδικευμένο προσωπικό. Ακόμη επισημάνθηκε από την Επιτροπή η έλλειψη λειτουργίας δομών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε κάποια καταστήματα κράτησης, γεγονός που αποτελεί τροχοπέδη στην ομαλή εκπαίδευση των κρατουμένων εντός των καταστημάτων κράτησης κι ως εκ τούτου πρέπει να γίνουν προσπάθειες βελτίωσης.

Η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης αποτελεί βασική προτεραιότητα της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Πράγματι, το σχολικό έτος 2019-2020, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων έγιναν αξιολογες προσπάθειες, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα ασφαλές δίκτυο εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των κρατουμένων. Ειδικότερα λειτούργησαν δομές τυπικής εκπαίδευσης, Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης και, επίσης, δόθηκε η δυνατότητα της κατ' ιδίαν διδασκαλίας σε καταστήματα, τα οποία δεν διαθέτουν δομές εκπαίδευσης, καθώς και η δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ακόμη έγιναν αξιολογες προσπάθειες, εν μέσω πανδημίας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, παρέχοντας τη δυνατότητα της εξ αποστάσεως φοίτησης. Κάθε φυλακή πρέπει να επιδιώκει να παρέχει σε όλους τους φυλακισμένους, πρόσβαση σε εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία θα είναι όσο το δυνατόν

πιο ολοκληρωμένα και τα οποία θα πρέπει, να ανταποκρίνονται στις ατομικές τους ανάγκες λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις προσδοκίες τους.

Η Επιτροπή ασχολήθηκε λεπτομερώς με τις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις στα Καταστήματα Κράτησης. Καλέσαμε ανθρώπους, καθηγητές, κοινωνικούς λειτουργούς, που μας παρουσίασαν την ισχύουσα κατάσταση και τα προτεινόμενα εκπαιδευτικά, πολιτιστικά και αθλητικά προγράμματα, τα οποία πρόκειται να λάβουν χώρα στο άμεσο μέλλον, προκειμένου να βελτιωθούν οι υπάρχουσες συνθήκες και να προαχθεί, όσο γίνεται περισσότερο η επιμόρφωση και η εκπαίδευση των κρατουμένων, που ουσιαστικά θα συμβάλλουν στην ομαλή επανένταξή τους στο κοινωνικό σύνολο.

Κοινός τόπος όλων των τοποθετήσεων των συναδέλφων και σκοπός του σωφρονιστικού συστήματος αποτελεί η ομαλή επανένταξη των κρατουμένων στο κοινωνικό σύνολο, που μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της εκπαίδευσης. Με τον εγκλεισμό, μόνο η ελευθερία των προσώπων περιορίζεται και όχι τα κοινωνικά τους δικαιώματα κι ειδικότερα το θέμα της παιδείας.

Επιπροσθέτως, αναδείξαμε στο θέμα της υγείας τις σοβαρές ελλείψεις των καταστημάτων κράτησης σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό. Σε κάποιες φυλακές, το ιατρικό προσωπικό είναι ελάχιστο συγκριτικά με τον αριθμό των κρατουμένων, ενώ σε άλλες φυλακές είναι μηδενικό, με αποτέλεσμα η παροχή της απαιτούμενης ιατρικής φροντίδας να είναι ελλιπής ή πλημμελής. Μία ακόμη σημαντική έλλειψη στον τομέα της υγείας αποτελεί και η απουσία ψυχιάτρων από τα σωφρονιστικά καταστήματα, οι οποίοι κρίνονται αναγκαίοι, καθώς σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό, υπάρχει υψηλή συχνότητα εμφάνισης ψυχιατρικών συμπτωμάτων ανάμεσα στους κρατούμενους. Λόγω αυτών των συνθηκών, προτείναμε την ανάγκη παροχής οικονομικών κινήτρων στους γιατρούς, την αξιοποίηση των αγροτικών γιατρών στα καταστήματα κράτησης, καθώς και την προκήρυξη νέων θέσεων εργασίας για ιατρικό προσωπικό.

Κλείνοντας, είναι πολύ σημαντικό να τονισθεί ότι σε αυτόν τον συνεχή αγώνα για την κατάκτηση και τη διατήρηση των θεμελιωδών αρχών του Σωφρονιστικού Συστήματος έρχεται η Επιτροπή να αναδείξει τα υπάρχοντα προβλήματα, να προτείνει λύσεις, να υποβάλει προτάσεις και να κινητοποιήσει τους αρμόδιους φορείς, με τελικό σκοπό την κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων, την αποφυγή επανάληψης της εγκληματικότητας και την ασφάλεια της κοινωνίας.

Συνεδριάσεις της Επιτροπής και φορείς που κλήθηκαν σε ακρόαση

Στην πρώτη συνεδρίαση έλαβε χώρα η εκλογή του Προεδρείου (**συνεδρίαση της 7^{ης} Αυγούστου 2019**). Κατά τη δεύτερη συνεδρίαση αναφερθήκαμε στον προγραμματισμό του έργου της Επιτροπής, παρουσιάζοντας την ατζέντα με τα προτεινόμενα θέματα που θα μπορούσαν να απασχολήσουν την Επιτροπή (**συνεδρίαση της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2019**). Με αυτόν τον τρόπο παρουσιάσαμε όλοι τις απόψεις μας πάνω στα βασικά σημεία της ατζέντας, προτείνοντας ποια θέματα θεωρήσαμε ως μείζονος σημασίας, τα οποία οφείλαμε ως Επιτροπή να συζητήσουμε.

Η συνεδρίαση της 1^{ης} Οκτωβρίου 2019 είχε ως θέμα ημερήσιας διάταξης την ενημέρωση των μελών της Επιτροπής από τον Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη, κ. Ελευθέριο Οικονόμου και τη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, κυρία Σοφία Νικολάου, για το Σωφρονιστικό Σύστημα. Στην εν λόγω συνεδρίαση έλαβε χώρα μία διεξοδική και εμπειρισταωμένη ενημέρωση των μελών της Επιτροπής για το Σωφρονιστικό Σύστημα από τον Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη και τη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, παρουσιάζοντας τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα το σωφρονιστικό σύστημα, τα αίτια των προβλημάτων, με παράλληλη έκθεση των προτάσεων αντιμετώπισής τους.

Η συνεδρίαση της 2^{ης} Δεκεμβρίου 2019 είχε ως θέμα την ενημέρωση των μελών της Επιτροπής από τον κ. Σπυρίδωνα Καρακίτσο, Πρόεδρο της Ομοσπονδίας Σωφρονιστικών Υπαλλήλων Ελλάδας, τον κ. Γεώργιο Κωστίκα, Πρόεδρο της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Υπαλλήλων Υπηρεσίας Εξωτερικής Φρούρησης Καταστημάτων Κράτησης, τον κ. Αναστάσιο Παπαδόπουλο, Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης Θεσσαλονίκης, τον κ. Δημήτριο Παπαδόπουλο, Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης Λάρισας και τον κ. Κωνσταντίνο Μαυραντωνάκη, Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης Νέας Αλικαρνασσού, σχετικά με την κατάσταση στα Καταστήματα Κράτησης. Πρόσωπα, τα οποία αποτελούν και τα πλέον κατάλληλα, προκειμένου να μιλήσουν εκ των έσω για τα καθημερινά προβλήματα που ανακύπτουν στα σωφρονιστικά καταστήματα.

Η συνεδρίαση της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2019 είχε ως θέμα ημερήσιας διάταξης την εκπαίδευση των κρατουμένων στα Καταστήματα Κράτησης. Για το εν λόγω θέμα καλέσαμε στην Επιτροπή την κυρία Νικολίτσα Μουσχή, Προϊσταμένη του Τμήματος Κοινωνικής Υπηρεσίας του Καταστήματος Κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας, τον κ. Λεωνίδα Κωτούλα, Κοινωνικό Λειτουργό του Ειδικού Αγροτικού Καταστήματος Κράτησης Νέων Κασσαβέτιας και τον κ. Αθανάσιο Ζαγοράκη, Κοινωνιολόγο του Καταστήματος Κράτησης Κορυδαλλού Ι.

Η συνεδρίαση της 19^{ης} Φεβρουαρίου 2020 είχε ως θέμα ημερήσιας διάταξης την ασφάλεια των σωφρονιστικών καταστημάτων. Στη συγκεκριμένη συνεδρίαση είχαμε ως καλεσμένους την κυρία Σοφία Νικολάου, Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, τον κ. Κωνσταντίνο Βαρσάμη, Αρχιφύλακα Σωφρονιστικού Καταστήματος Διαβατών Θεσσαλονίκης και τον κ. Γεώργιο Στιβακτάκη, Γενικό Γραμματέα της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εξωτερικών

Φρουρών και Πρόεδρο του Σωματείου Υπαλλήλων Εξωτερικής Φρούρησης Σωφρονιστικού Καταστήματος Κορυδαλλού.

Η συνεδρίαση της 16^{ης} Σεπτεμβρίου 2020 είχε ως θέμα ημερήσιας διάταξης τις πολιτιστικές και εκπαιδευτικές δράσεις στα Καταστήματα Κράτησης. Τα μέλη της Επιτροπής ενημερώθηκαν, μέσω τηλεδιάσκεψης, από τον κ. Βλάση Λαχανά, Ειδικό Σύμβουλο της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής, την κυρία Άλκηστη Κοντογιάννη, Ομότιμη Καθηγήτρια του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, Συντονίστρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Αναπτύσσοντας δεξιότητες ζωής στους έγκλειστους των Καταστημάτων Κράτησης Τίρυνθας και Ναυπλίου», την κυρία Μαρούσα Απειρανθίτου, Προϊσταμένη του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Ειδικού Καταστήματος Κράτησης Νέων Αυλώνα και την κυρία Μαρία Στέφα, Κοινωνική Λειτουργός του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού.

Οι συνεδριάσεις της 22ας Σεπτεμβρίου 2020 και της 8ης Οκτωβρίου 2020 είχαν ως θέματα ημερήσιας διάταξης τη συζήτηση σχετικά με την προβλεπόμενη από τον Κ.τ.Β. Έκθεση της Επιτροπής και τον ορισμό Εισηγητών κατά θέματα και τη συζήτηση και έγκριση των εισηγήσεων που θα συμπεριληφθούν στην Έκθεση της Επιτροπής για την Α΄ Σύνοδο της ΙΗ΄ Κοινοβουλευτικής Περιόδου, αντιστοίχως.

β. Η ασφάλεια και οι υποδομές στα ελληνικά σωφρονιστικά Ιδρύματα.
Εισηγητές: Αναστάσιος Μπαρτζώκας, Ανδρέας Νικολακόπουλος

A. Ασφάλεια στα σωφρονιστικά καταστήματα

1. Εισαγωγικά

Μία από τις βασικές εγγυητικές λειτουργίες κάθε ευνομούμενης πολιτείας συνίσταται στην άσκηση μίας κοινωνικής σωφρονιστικής πολιτικής, η οποία κατοχυρώνει την ασφάλεια δικαίου, προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα και εγγυάται την απονομή της Δικαιοσύνης.

Το ελληνικό Σωφρονιστικό σύστημα εδράζεται στις γενικές αρχές που τίθενται από τον καταστατικό χάρτη της χώρας, το Σύνταγμα, αλλά και τις διεθνείς συμβάσεις, τους νόμους, τα προεδρικά διατάγματα και τις κανονιστικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση τους, με θεμελιώδη νόμο τον ισχύοντα Σωφρονιστικό Κώδικα.

Απαραβίαστες αρχές στην εφαρμογή των κανόνων εκτέλεσης των ποινών και των μέτρων ασφαλείας κατά της ελευθερίας, αποτελούν η νομιμότητα, η ισότητα στη μεταχείριση των κρατουμένων και ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους, οπωσδήποτε σε πλαίσιο ευταξίας και ασφαλείας εντός των σωφρονιστικών ιδρυμάτων.

Ιδιαίτερα για το σωφρονιστικό περιβάλλον και τα καταστήματα κράτησης, η σημασία της προσωπικής ασφαλείας, τόσο των κρατουμένων όσο και των σωφρονιστικών υπαλλήλων αναδεικνύεται σε μείζονα προτεραιότητα, διότι σε συνθήκες πλημμελούς ασφαλείας δεν υφίσταται αποτελεσματική σωφρονιστική πολιτική.

2. Υφιστάμενη Κατάσταση στις σωφρονιστικές δομές κράτησης, υπό το πρίσμα της ασφαλείας

Η ασφάλεια στα σωφρονιστικά ιδρύματα δεν είναι ανεξάρτητη της υφιστάμενης οικονομικής κατάστασης μιας χώρας, υπό την έννοια των διαθέσιμων προς δαπάνη πόρων, της διοικητικής οργάνωσης και λειτουργίας του σωφρονιστικού συστήματος, καθώς επίσης και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που συνθέτουν το μίγμα του πληθυσμού των κρατουμένων. Επιπρόσθετα, όπως προκύπτει και από επιστημονικά τεκμήρια, συσχετίζεται με τη γνωστική ειδίκευση και ετοιμότητα των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Υπό εναλλακτική διατύπωση, η επίτευξη του ιδεατού επίπεδου ασφαλείας στις σωφρονιστικές δομές συνιστά πολυπαραγοντικό ζήτημα και, βάσει αυτής της διαπίστωσης, οφείλει να δομείται το πλέγμα των ενεργειών και δράσεων που θα συνθέσουν τη στρατηγική για την επίτευξη της ασφαλείας.

Αν επιχειρήσει κάποιος να αποτιμήσει την υφιστάμενη κατάσταση, αναφορικά πάντα με το επίπεδο ασφαλείας στις σωφρονιστικές δομές, τα συμπεράσματα δεν είναι καθόλου ευόιωνα. Συνοπτικά, και σύμφωνα με κοινές διαπιστώσεις, επικρατεί ανομία, υπερπληθυσμός κρατουμένων και υποστελέχωση σωφρονιστικού προσωπικού.

Τα φαινόμενα συμπλοκών μεταξύ κρατουμένων και επιθέσεων σε υπαλλήλους, η παράνομη εισαγωγή και διακίνηση κινητών τηλεφώνων, ναρκωτικών ουσιών, αυτοσχέδιων όπλων, καθώς και οι αυτοκτονίες και οι αποδράσεις κρατουμένων, συνθέτουν μια εικόνα, που όχι απλώς δεν

κατατείνει σε σωφρονισμό, αλλά αντίθετα, μαρτυρά ότι ενίοτε η κατάσταση στις σωφρονιστικές δομές εκφεύγει του ελέγχου.

Παράλληλα, όπως έχει αναφερθεί κατά τις συνεδριάσεις της αρμόδιας Επιτροπής της Βουλής, ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων αποτελεί κοινή παραδοχή, μολονότι έχει επιτευχθεί αποσυμφόρηση, βάσει πρότερων νομοθετικών παρεμβάσεων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο πληθυσμός των κρατουμένων υπολογίζεται περίξ των 11.000 ατόμων, εκ των οποίων, σταδιακά αυξάνεται ο αριθμός των κρατουμένων που βαρύνονται με αδικήματα παράνομης διακίνησης προσφύγων-μεταναστών, απόρροια της έξαρσης του μεταναστευτικού ζητήματος. Το στοιχείο της αύξησης του αλλοδαπού πληθυσμού των κρατουμένων στα ελληνικά σωφρονιστικά ιδρύματα αναδεικνύει και τον παράγοντα της ετερογένειας των χαρακτηριστικών τους.

Περαιτέρω και αναφορικά με το ζήτημα του ανθρώπινου δυναμικού που στελεχώνει τα σωφρονιστικά ιδρύματα εκτιμάται σε 5.864 υπαλλήλους, οι οποίοι διαχέονται στο σύνολο των οργανικών μονάδων του σωφρονιστικού συστήματος ανά ειδικότητα. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα και με τα οργανογράμματα των μονάδων του σωφρονιστικού συστήματος, ο υφιστάμενος αριθμός υπαλλήλων υπολείπεται εξαιρετικά έναντι του προβλεπόμενου. Ειδικότερα, οι οργανικές θέσεις ανέρχονται σε 4.158. Ως εκ τούτου, οι κενές 1.706 θέσεις τεκμηριώνουν με αδιαμφισβήτητο τρόπο, όχι μόνο το πλημμελές επίπεδο ασφάλειας εντός των σωφρονιστικών δομών, αλλά και την εργασιακή εξάντληση των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Συνοπτικά, οι παράγοντες που υπονομεύουν την επίτευξη ασφάλειας και συνεπώς, την αποτελεσματική άσκηση σωφρονιστικής πολιτικής, αποτυπώνονται στις κάτωθι αιτίες:

- Διοικητικές αρρυθμίες
- Ανεπάρκεια Σύγχρονου Υλικοτεχνικού Εξοπλισμού
- Ανορθολογικό Σύστημα Μεταγωγών
- Υπερπληθυσμός Κρατουμένων
- Έλλειψη αποτελεσματικού διαχωρισμού των κρατουμένων
- Ανεπαρκής εσωτερική και εξωτερική φρούρηση των σωφρονιστικών δομών
- Υποστελέχωση Προσωπικού
- Έλλειψη σχεδιασμού μετασωφρονιστικής μέριμνας
- Ανεπαρκής εξειδίκευση και κατάρτιση των σωφρονιστικών Υπαλλήλων
- Απουσία διασύνδεσης των σωφρονιστικών δομών με τα εξειδικευμένα, εθνικά κέντρα εκπαίδευσης και κατάρτισης

3. Προτάσεις για την αποκατάσταση της ασφάλειας στα σωφρονιστικά ιδρύματα

Αντιλαμβανόμενοι ότι η αποκατάσταση της ασφάλειας στα σωφρονιστικά ιδρύματα συνιστά μια δύσκολη εξίσωση, λόγω των πολυπαραγοντικών προϋποθέσεων της, αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οποιαδήποτε ενέργεια δεν αποτελεί οργανικό μέρος μιας συνεκτικής σωφρονιστικής στρατηγικής είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Ως εκ τούτου, ο σχεδιασμός

οφείλει να προσανατολίζεται σε λύσεις που απαντούν στα συγκεκριμένα προβλήματα που εντοπίζονται και αναφέρονται πολύ συχνά και από τους σωφρονιστικούς υπαλλήλους.

Ειδικότερα και σχετικά με την διοικητική αναδιοργάνωση, κρίνεται εξαιρετικά σημαντικό να ενισχυθεί το σώμα Επιθεώρησης και Ελέγχου των καταστημάτων κράτησης με την προσθήκη επιπλέον Επιθεωρητών, ανά τομέα λειτουργίας κάθε καταστήματος.

Παράλληλα, είναι ουσιώδες για την ενίσχυση της ασφάλειας να επεκταθεί η σύσταση ομάδων αντιμετώπισης έκνομων ενεργειών, όπως αυτή που επιχειρεί στις φυλακές Κορυδαλλού, με επικαιροποίηση της διαταγής προς όλες τις αστυνομικές διευθύνσεις, προκειμένου να μπορούν να επιχειρούν σε όλες τις δομές κράτησης, όταν υφίσταται ανάγκη.

Ένα μείζον ζήτημα ανάγεται στην προμήθεια σύγχρονου υλικοτεχνικού εξοπλισμού. Είναι επιτακτική ανάγκη να εξοπλιστούν τα καταστήματα κράτησης με συσκευές ανίχνευσης και απενεργοποίησης κινητών τηλεφώνων, προκειμένου να αποτρέπεται η παράτυπη εισαγωγή και διακίνησή τους. Η προμήθεια εξοπλισμού οφείλει να ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πλαίσιο επαναπροσδιορισμού των μέτρων ασφαλείας.

Περαιτέρω, και υπό το πρίσμα της δυσκολίας στο πεδίο του διαχωρισμού των κρατουμένων, δεδομένου του υπερπληθυσμού τους και της αντίστοιχης έλλειψης κτιριακών υποδομών, οφείλει να εξεταστεί η επαναφορά των καταστημάτων κράτησης υψίστης ασφαλείας. Εντός αυτών θα κρατούνται κρατούμενοι υψηλής επικινδυνότητας, για τους οποίους, με δεδομένη και την αυστηροποίηση στο ισχύον σύστημα αδειών και μεταγωγών, θα καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη η απόπειρα και τέλεση απόδρασης. Επιπρόσθετα, είναι αναγκαίο να ενεργοποιηθεί στον μέγιστο βαθμό η κοινωφελής εργασία, για μικρότερης βαρύτητας παραβατικές πράξεις και βραχυχρόνιες, στερητικές της ελευθερίας, ποινές.

Αναφορικά με το ζήτημα της υποστελέχωσης, βάσει και των δεδομένων κενών, όπως αυτά προκύπτουν από τα οργανογράμματα, άμεσα πρέπει να προωθηθούν διαδικασίες προσλήψεων. Σε αυτό το πλαίσιο προτείνεται η επαναφορά του θεσμού της Δημοτικής Αστυνομίας, ώστε να καλυφθούν οι επείγουσες ανάγκες εξωτερικής φρούρησης.

Το άνωθεν μέτρο οφείλει να γίνει νοητό συνδυαστικά με την προώθηση ρυθμίσεων για την ενίσχυση της γνωστικής ετοιμότητας των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Διαλειτουργικότητα με το Εθνικό Κέντρο Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η ίδρυση Σωφρονιστικής Ακαδημίας ως φυτωρίου εκπαίδευσης των νέων σωφρονιστικών Υπαλλήλων και μετεκπαίδευσης των υφισταμένων και η ενίσχυση των συνεργειών με το Κέντρο Ασφαλείας Μελετών, κρίνονται ως αποφασιστικά μέτρα για την καλλιέργεια δεξιοτήτων των σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Τέλος, η ίδρυση ενοποιημένης πτέρυγας κρατουμένων σε ένα νοσοκομείο της Αττικής, ώστε όλοι οι κρατούμενοι να μεταγονται εκεί και να απολαμβάνουν εξειδικευμένης αντιμετώπισης των παθήσεών τους, με γνώμονα την ασφάλειά τους, την ασφάλεια των σωφρονιστικών φυλάκων, αλλά και τη μείωση της πιθανότητας απόδρασής τους, είναι καίριας σημασίας. Ιδιαίτερα αφής στιγμής δεν υφίσταται ενιαίος σχεδιασμός, σχετικά με τον χώρο νοσηλείας και αντιμετώπισης των παθήσεων των σωφρονιστικών κρατουμένων, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να βρίσκονται διάσπαρτοι στα νοσοκομεία της χώρας, με ό,τι κινδύνους αυτό εγκυμονεί.

Β. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

1. Εισαγωγικά

Λαμβάνοντας καταρχάς υπόψιν, και ανεξαρτήτως του ιδιαίτερου τύπου του υπό μελέτη ιδρυματικού πλαισίου, ότι το φυσικό περιβάλλον δύναται να ενισχύσει ή, αντίθετα, να αναστείλει την επίτευξη των στόχων που επιδιώκονται ανά τομέα πολιτικής, γίνεται δεκτό ότι οι σωφρονιστικές υποδομές διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Η διαπίστωση αυτή συνδέεται εξάλλου, με την επιστημονική παραδοχή ότι ο «χώρος» συνιστά ένα εκ των στοιχείων-παραγόντων που επιδρούν στη διαμόρφωση και εκδήλωση της συμπεριφοράς. Υπό αυτή την οπτική, η χωρική διάσταση των σωφρονιστικών δομών δεν είναι ανεξάρτητη του ιδεατού επιπέδου ασφάλειας εντός αυτών. Μάλιστα, εντός του Σωφρονιστικού Κώδικα, υφίστανται προβλέψεις επί του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού των σωφρονιστικών υποδομών, οι οποίες αναφέρονται συγκεκριμένα στους όρους των θαλάμων, κελιών, πτερυγών κ.ο.κ, ενώ αναφέρονται και οι υποχρεωτικές δομές που πρέπει να υφίστανται εντός κάθε σωφρονιστικού καταστήματος, όπως πχ βιβλιοθήκες, αναρρωτήρια, χώροι εκδηλώσεων κ.ο.κ.

2. Υφιστάμενη Κατάσταση, υπό το πρίσμα των υποδομών

Παρά το γεγονός ότι η πανδημία του κορωνοϊού δεν κατέστησε εφικτή τη δια ζώσης εμπειρία του επιπέδου υποδομών σε καταστήματα κράτησης, προκειμένου να υφίσταται προσωπική εικόνα, ανά διαστήματα έχουν κληθεί για να ενημερώσουν την Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και Λοιπόν Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων, αρκετοί διευθυντές καταστημάτων κράτησης, αλλά και εκπρόσωποι σωφρονιστικών υπαλλήλων. Κατά συνέπεια, οι αναφορές τους, σχετικά με το πλαίσιο των υποδομών στα ελληνικά σωφρονιστικά ιδρύματα, δύναται να θεωρηθούν ως επαρκή τεκμήρια, ως προς την υφιστάμενη κατάσταση των υποδομών.

Είναι κοινή διαπίστωση ότι η πλειοψηφία των υποδομών των σωφρονιστικών καταστημάτων, χαρακτηρίζεται από υψηλή παλαιότητα, τόσο από άποψη κτηριακών εγκαταστάσεων αλλά και υφιστάμενου εξοπλισμού. Ο αριθμός των κρατουμένων που στεγάζεται εντός, των απαρχαιωμένων, σε πολλές περιπτώσεις, υποδομών, δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα, τόσο συνωστισμού, όσο και εντατικής χωρικής πυκνότητας. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σοβαρό προβληματισμό, καθώς τελεί εν αντιθέσει με τον στόχο της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και με την εύρυθμη λειτουργία των καταστημάτων κράτησης, αλλά και την διατήρηση των όρων τάξης και ασφάλειας. Υπό διαφορετική διατύπωση, η υφιστάμενη κατάσταση των υποδομών στις σωφρονιστικές δομές της χώρας, αποτελεί παράγοντα που ενίοτε αναχαίτζει τους επιδιωκόμενους στόχους της σωφρονιστικής πολιτικής, συγκρούεται με τον Σωφρονιστικό Κώδικα και την υπερεθνική νομοθεσία. Παράλληλα, η μη τήρηση των χωρικών συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης είναι υπεύθυνη και για την καταδίκη της χώρας μας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Απαιτούνται λοιπόν, συγκεκριμένες ενέργειες για την δημιουργία νέων υποδομών, για την αναβάθμιση του υφιστάμενου αλλά και την προμήθεια σύγχρονου, κατάλληλου εξοπλισμού, καθώς επίσης και θεσμικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου του υπερπληθυσμού.

Ειδικότερα, υφίστανται καταστήματα κράτησης με παλιές κτηριακές υποδομές, όπως επί παραδείγματι, το κατάστημα κράτησης Νέας Αλικαρνασσού, το οποίο λειτουργεί από το 1932. Στο κατάστημα αυτό, σύμφωνα με επίσημη αναφορά του Διευθυντή, υπάρχουν 100 κελιά αντί θαλάμων, με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο διαχωρισμός των κρατουμένων. Μολονότι, το μέγεθος των κελιών είναι ικανοποιητικό, ο συνωστισμός κρατουμένων είναι εξαιρετικά μεγάλος. Σημειώνεται ότι ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων, όπως τεκμηριώνουν επιστημονικές μελέτες, περιορίζει τη χωρική πυκνότητα του κρατουμένου (διαθέσιμος χώρος που αναλογεί σε ένα άτομο) με αποτέλεσμα να δημιουργείται η συνθήκη για έντονη διέγερση και, πολλές φορές, εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς.

Περαιτέρω, στο κατάστημα κράτησης Λάρισας, σύμφωνα με επίσημες αναφορές στην αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, οι κρατούμενοι έχουν ξεπεράσει τους 700 ενώ, βάσει εγκυκλίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης, η δυναμικότητα είναι 550 άτομα. Η υπέρβαση που παρατηρείται είναι της τάξης του 140%. Γενικότερα, η υπέρβαση του προβλεπόμενου αριθμού κρατουμένων έχει αναφερθεί ότι υφίσταται στην πλειονότητα εκ των ελληνικών σωφρονιστικών δομών κράτησης. Τέλος και σχετικά με τις αγροτικές φυλακές, υφίστανται τέσσερα αγροτικά καταστήματα, τα οποία σύμφωνα με αναφορές των εκπροσώπων σωφρονιστικών υπαλλήλων, υπολειτουργούν, χωρίς τεχνικό εξοπλισμό, χωρίς τεχνολογική αναβάθμιση, χωρίς προγραμματική ανασυγκρότηση. Αν μάλιστα, ληφθεί υπόψη το ανορθολογικό καθεστώς μεταγωγών στις αγροτικές φυλακές, γίνεται εξαρχής δεκτό ότι δεν πληρούνται σε καμία περίπτωση οι προδιαγραφές ασφαλείας.

3. Προτάσεις Αναβάθμισης του πλαισίου Υποδομών

Αναντίρρητα, η δημιουργία νέων καταστημάτων κράτησης με σύγχρονες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, αλλά και η βελτίωση των υφιστάμενων δομών, ως προς τις χωρικές προδιαγραφές, αποτελούν σημαντικές προϋποθέσεις για την επίλυση των ζητημάτων της χωρικής πυκνότητας και του συνωστισμού, που παρατηρείται στις σωφρονιστικές δομές.

Προς αυτή την κατεύθυνση, κρίνεται αναγκαίο να επιταχυνθούν οι διαδικασίες που προωθούνται για την υπό κατασκευή, νέα υποδομή του νέου καταστήματος κράτησης, στο οποίο θα μεταφερθεί το υφιστάμενο κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού. Για το θέμα αυτό, σύμφωνα με επίσημες αναφορές του αρμοδίου Υφυπουργού, ήδη έχουν δρομολογηθεί διαδικασίες, καθώς παραδόθηκε μια πρώτη μελέτη για την επιλογή κατάλληλου ακινήτου προς ανέγερση νέου καταστήματος κράτησης, προκειμένου να μεταφερθεί το κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού. Επιπλέον, έχει ολοκληρωθεί η συγκρότηση της ομάδας εργασίας για την αναθεώρηση του ειδικού πλαισίου χωροθέτησης νέων καταστημάτων κράτησης.

Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντικό κρίνεται να ολοκληρώνονται έγκαιρα οι εργασίες αποκατάστασης ζημιών σε υφιστάμενες δομές, οι οποίες πλήττουν τη διαθέσιμη χωρητικότητα των σωφρονιστικών δομών. Για τον λόγο αυτό, διαδικασίες όπως η ανάθεση συμβάσεων, ο έλεγχος του τεχνικού φακέλου, καθώς και λοιπές διεργασίες όπως π.χ. της δημοπράτησης των έργων, οφείλουν να επισπεύδονται. Προς αυτή την κατεύθυνση, το εξαγγελθέν, νέο νομοθετικό

πλαίσιο περί δημοσίων συμβάσεων μπορεί να επιδράσει καταλυτικά ως παράγοντας απλοποίησης και επιταχυντικός καταλύτης.

Εξίσου σημαντικός αξιολογείται ο σχεδιασμός για ενισχυμένη συνεργασία με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως προς τη δημιουργία Κέντρων Ημιελεύθερης Διαβίωσης. Το μέτρο αυτό, σε συνδυασμό με την αναβάθμιση και εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας, στοχευμένα σε κρατούμενους που δεν βαρύνονται με βαριά αδικήματα, θα αποσυμφορήσει σε σημαντικό βαθμό τα υπερφορτωμένα σωφρονιστικά ιδρύματα, με αποτέλεσμα να καθίσταται εφικτός ο διαχωρισμός των κρατουμένων.

γ. Σωφρονισμός ανηλίκων.

Εισηγήτρια: Στυλιανή (Στέλλα) Μπίτζιου

ΑΝΗΛΙΚΟΣ ΔΡΑΣΤΗΣ ΟΡΙΣΜΟΣ – ΠΟΙΝΙΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ – ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Το κεφάλαιο που ρυθμίζει την παραβατικότητα των ανηλίκων στον ΠΚ τιτλοφορείται «*Ειδικές διατάξεις για ανηλίκους*», έχοντας εγκαταλείψει το παλαιότερο «*ανήλικοι εγκληματίες*».

Ο νομοθέτης, αναγνωρίζοντας ότι ο ανήλικος δράστης διαφέρει από τον ενήλικο, του επιφυλάσσει διαφορετική αντιμετώπιση προκειμένου κατά κύριο λόγο να αποφευχθεί ο στιγματισμός του.

Ως «*ανήλικοι*» στον ΠΚ ορίζονται «*αυτοί που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης έχουν ηλικία μεταξύ του όγδοου και του δέκατου όγδοου έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένων*».

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ - ΝΕΩΝ

Καταστήματα και τμήματα κράτησης νέων είναι σήμερα το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνα, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Βόλου, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας και το Κατάστημα Κράτησης Νέων Κορίνθου.

Ειδική περίπτωση αποτελεί το Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου, το οποίο φιλοξενεί τους ανηλίκους οι οποίοι έχουν αναπτύξει παραβατική συμπεριφορά ή αντιμετωπίζουν δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής με σκοπό την αγωγή, κοινωνική στήριξη, εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση.

Στο ίδρυμα εισάγονται άρρενες ανήλικοι στους οποίους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της τοποθέτησης σε κατάστημα αγωγής (άρθρο 122 παρ. ιδ Π.Κ.) ή η τοποθέτηση αυτή επιβάλλεται ως περιοριστικός όρος. Επίσης, εισάγονται ανήλικοι, οι οποίοι διαβιώνουν σε κοινωνικό περιβάλλον ατόμων, τα οποία τελούν καθ' έξη ή κατ' επάγγελμα αξιόποινες πράξεις.

Κατά τον χρόνο παραμονής τους στο Ίδρυμα οι ανήλικοι φοιτούν σε σχολείο εντός ή εκτός του Καταστήματος, μετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και λαμβάνουν μέρος σε πολιτιστικές, ψυχαγωγικές ή αθλητικές δραστηριότητες. Επίσης, έχουν δυνατότητα να κάνουν χρήση άδειας δοκιμασίας ή άδειας για οικογενειακούς, εκπαιδευτικούς λόγους ή για λόγους υγείας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

(πηγή: Δ/ση Αντεγκληματικής πολιτικής . Υπ. ΠΡΟΠΟ)

Ενεργοί Κρατούμενοι ανά κατηγορία κράτησης, στις 05/10/2020

Κατάστημα Κράτησης	Συνολικός αριθμός κρατουμένων	Κατάδικοι	Υπόδικοι
ΕΙΔΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ	161	152	9
ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΑΥΛΩΝΑ	281	151	130
ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΒΟΛΟΥ	124	59	65
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	48	33	15
Γενικό Άθροισμα	614	395	219

Ενεργοί Κρατούμενοι ανά υπηκοότητα, στις 05/10/2020, στα Κ.Κ. Κασσαβέτιας, Αυλώνα, Βόλου και Κορίνθου

Υπηκοότητα	Συνολικός αριθμός κρατουμένων
ΣΥΝΟΛΟ	614
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	189
ΠΑΚΙΣΤΑΝΙΚΗ	115
ΑΦΓΑΝΙΚΗ	101
ΣΥΡΙΑΚΗ	49
ΑΛΒΑΝΙΚΗ	40
ΑΛΓΕΡΙΝΗ	23
ΙΡΑΚΙΝΗ	13
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ	11
ΓΕΩΡΓΙΑΝΗ	8
ΣΟΜΑΛΙΑΣ	8
ΜΑΡΟΚΙΝΗ	6
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ Ή ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ	6
ΡΟΥΜΑΝΙΚΗ	6
ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ	5
ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣΙΑΝΗ	5
ΛΙΒΥΚΗ	4
ΜΟΛΔΑΒΙΚΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	4
ΟΥΚΡΑΝΙΚΗ	3
ΤΟΥΡΚΙΚΗ	3
ΆΛΛΟ	15

Ενεργοί Κρατούμενοι ανά ηλικιακή ομάδα, στις 05/10/2020

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ	Σύνολο	Ενήλικες (25+ και άνω)	Νεαροί Ενήλικες (18+ - 25 ετών)	Ανήλικοι (15+ - 18 ετών)
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	48	24	2	22
ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΑΥΛΩΝΑ	282	23	259	0
ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΒΟΛΟΥ	123	2	121	0
ΕΙΔΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ	161	131	30	0
ΣΥΝΟΛΟ	614	180	412	22

**ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΣΧΟΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ
ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ** (πηγή: Υπουργείο Δικαιοσύνης)

α) ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΕΠΑ)

Λειτουργούν στην έδρα κάθε πρωτοδικείου και έχουν σκοπό την πρόληψη της εγκληματικότητας των ανηλίκων, οι οποίοι εμφανίζουν αντικοινωνική συμπεριφορά ή βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων, λόγω ακατάλληλου ή ανύπαρκτου οικογενειακού περιβάλλοντος ή άλλων δυσμενών κοινωνικών συνθηκών και αιτιών. Κάθε Εταιρεία διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο, τα μέλη του οποίου προσφέρουν τις υπηρεσίες τους χωρίς μισθό. Οι πόροι των ΕΠΑ προέρχονται από επιχορήγηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και από δωρεές και κληροδοτήματα.

Όταν εξασφαλισθούν οι αναγκαίοι πόροι οι Εταιρείες ιδρύουν Στέγες φιλοξενίας ανηλίκων όπου μέσα σε οικογενειακές συνθήκες παρέχουν φιλοξενία και πολύπλευρη υποστήριξη στα παιδιά που προστατεύουν. Στέγες φιλοξενίας διαθέτουν οι ΕΠΑ Αθήνας, Πειραιά, Ηρακλείου Κρήτης, Καρδίτσας, Αλεξανδρούπολης, Κοζάνης και Βόλου.

β) ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Είναι περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που λειτουργούν στην έδρα κάθε πρωτοδικείου, όπου υπάρχει και δικαστήριο ανηλίκων και εποπτεύονται από τον δικαστή ανηλίκων.

Αποτελούν τον κυριότερο φορέα εξωϊδρυματικής μεταχείρισης ανηλίκων που έχουν διαπράξει αξιόποινη πράξη ή βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων.

Στελεχώνονται από τους επιμελητές ανηλίκων, οι οποίοι ασχολούνται με τους ανηλίκους που τους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επιμέλειας (άρθρο 122 Π.Κ.) συνδράμοντας ουσιαστικά τον δικαστή ανηλίκων στην εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων. Ασχολούνται επίσης με τους ανηλίκους που βρίσκονται σε κίνδυνο να παραβατήσουν λόγω ακατάλληλου ή ανύπαρκτου οικογενειακού περιβάλλοντος ή άλλων κοινωνικών συνθηκών, παρέχοντας πολύπλευρη στήριξη στους ίδιους και τις οικογένειές τους.

Στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων τηρούνται στατιστικά στοιχεία για την κίνηση της υπηρεσίας, τον αριθμό των περιπτώσεων, τα αίτια της παρεκτροπής ή της υποτροπής των ανηλίκων, με όλα τα λοιπά στοιχεία που είναι αναγκαία για την παρακολούθηση της πρόληψης και της καταστολής της εγκληματικότητας των ανηλίκων της περιφέρειας του Δικαστηρίου Ανηλίκων.

γ) Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. «Κεντρικό Επιστημονικό Συμβούλιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της Εγκληματικότητας των Ανηλίκων». Το Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α. συστάθηκε με το Ν.3860/2010, είναι ενδεκαμελές και η συμμετοχή των μελών στο Συμβούλιο είναι τιμητική και άμισθη. Το Συμβούλιο συντονίζει και οργανώνει δράσεις, εισηγείται προτάσεις και γνωμοδοτεί στον Υπουργό Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων.

ΠΡΟΦΙΛ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΠΑΡΑΒΑΤΗ - ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Από έρευνα της Ασφάλειας Αττικής προκύπτει μια σειρά παραγόντων που συμβάλλουν στην εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων:

Η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος, η αλλαγή των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών στην Ελλάδα, ιδίως κατά την τελευταία δεκαετία, το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης συνεισφέρουν σημαντικά στην ανάπτυξη και διάδοση προβληματικών καταστάσεων που εμπλέκουν νέους. Σημαντικός παράγοντας για τον βαθμό αυτοσυγκράτησης απέναντι στην παραβατικότητα αναδεικνύονται για τον έφηβο οι σχέσεις του με την οικογένεια και με το σχολείο, το είδος των συνομηλίκων

που συναναστρέφεται και η γενικότερη στάση του απέναντι στη ζωή, σε συνδυασμό και με την εικόνα που έχει ο ίδιος για τον εαυτό του.

Από κοινωνικές έρευνες της ΥΕΑ (Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων) και από τηρούμενα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, προκύπτουν τα κυριότερα χαρακτηριστικά των ανηλίκων δραστών: Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανηλίκων παραβατών είναι αγόρια και η κρίσιμη ηλικία κατά την οποία παρεκκλίνουν από τον νόμο είναι μεταξύ του δέκατου τρίτου (13ου) έως και του δέκατου έβδομου (17ου) έτους της ηλικίας τους. Προέρχονται κυρίως από μικροαστικές τάξεις και αντιμετωπίζουν οικονομικά και, πολλές φορές, και ψυχικά προβλήματα. Η πλειοψηφία φέρεται να έχει ολοκληρώσει με χαμηλή επίδοση τη βασική εκπαίδευση, ενώ μεγάλο ποσοστό την έχει διακόψει πριν την ολοκλήρωσή της.

ΓΕΝΙΚΑ

Ο ανήλικος δράστης δεν συνιστά μία μικρογραφία της προσωπικότητας του ενήλικου, αλλά μία ξεχωριστή οντότητα με αντίστοιχες ιδιαιτερότητες. Για τον λόγο αυτό έχει ανάγκη από ειδική προσέγγιση προσαρμοσμένη στις δικές του ηλικιακές ανάγκες.

Η εκδήλωση αντικοινωνικής ή/και παραβατικής συμπεριφοράς εκ μέρους των ανηλίκων νοείται ως μία μορφή επανάστασης και αντίστασης στην εξουσία, αφού η ανηλικότητά τους βιώνεται συχνά από τους ίδιους ως χρόνος εξάρτησης και καταπίεσης. Ένα μεγάλο ποσοστό των ανηλίκων που συγκρούονται με τον νόμο είναι παιδιά που έχουν ανάγκη να βγουν στο προσκήνιο, να γίνουν αντιληπτοί στον κοινωνικό τους περίγυρο, να βρουν έναν τρόπο να ακουστούν. Αναφέρεται, μάλιστα, και μία κατηγορία παραβατών των οποίων η ταυτότητα διαμορφώνεται μέσω της επιτέλεσης της παραβατικής πράξης, της παρουσίας τους στο δικαστήριο και, τέλος, της επιβολής της ποινής. Παρόλο που η όλη διαδικασία είναι επίπονη για αυτούς, είναι η μόνη ολότητα που κατακτούν (Πιτσελά, 2006).

Στο πλαίσιο αυτό οι λύσεις που υιοθετούνται αναφορικά με την αναμόρφωση των ανηλίκων παραβατών πρέπει να έχουν πάντα σημείο αναφοράς τα συστήματα κοινωνικών υπηρεσιών και πρόνοιας προσανατολισμένα στον μέγιστο βαθμό προς την εκπαίδευση και διαπαιδαγώγηση του ανηλίκου και την ενσωμάτωσή του στον κοινωνικό κορμό και ει δυνατόν την πλήρωση του ψυχικού ελλείμματος που αποδεδειγμένα βιώνουν οι νέοι αυτοί (Κουράκης 2006: 100).

ΣΤΟΧΟΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ -ΝΕΩΝ

Κοινωνική επανένταξη, αποτροπή υποτροπής, εξομάλυνση της κοινωνικής προσαρμογής, αποφυγή κοινωνικού αποκλεισμού. Οι ανήλικοι και νέοι τρόφιμοι μετά το πέρας του εγκλεισμού τους καλούνται να επιστρέψουν στην κοινωνία.

Αυτό είναι μια πραγματική πρόκληση για αυτούς που εισήλθαν ανήλικοι στο ίδρυμα αλλά θα επανέλθουν στην κοινωνία ως άντρες, ενήλικες δηλαδή, χωρίς όμως το απαιτούμενο δίκτυο

ασφαλείας, χωρίς τα απαιτούμενα προσόντα. (Furstenberg, Rumbaut, & Settersten, 2005). Η μετάβαση στην ενηλικίωση δεν είναι ένα μόνο γεγονός αλλά μια εκτεταμένη διαδικασία προετοιμασίας για τις προκλήσεις και τις ευθύνες της ενήλικης ζωής (Arnett 1998).

Αναμφισβήτητα ο εγκλεισμός διαταράσσει την μετάβαση στην ενηλικίωση. Συνεπώς, η επανένταξη καθίσταται ένα κρίσιμο ζήτημα και πρέπει να είναι μια ολοκληρωμένη διαδικασία που ξεκινά από την πρώτη μέρα που εισέρχονται στο σωφρονιστικό κατάστημα και ολοκληρώνεται όταν πλέον έχουν ενταχθεί ομαλά στην κοινωνία. Για να επιτευχθεί αυτό χρειάζονται δομές και θεσμοί.

Το σωφρονιστικό σύστημα των ανηλίκων οφείλει να είναι προσανατολισμένο προς την παροχή ευκαιριών, την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την ψυχαγωγία. Να ενθαρρύνει τον προβληματισμό, την αυτοκριτική και την αυτογνωσία. Να προωθεί την συνειδητή αλλαγή και αναμόρφωση των αντικοινωνικών πεποιθήσεων και συνηθειών του νέου/εφήβου με στόχο την αποτροπή του από παραβατικές συμπεριφορές μετά την αποφυλάκιση.

Στην κατεύθυνση αυτή, πολύ σημαντικό ρόλο μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η εκπαίδευση, μια εκπαίδευση που θα πραγματοποιείται μέσα από ειδικές δομές και εκπαιδευτικά προγράμματα και θα υλοποιείται από ειδικούς επιστήμονες που γνωρίζουν την συμπεριφορά και ψυχολογία του ανήλικου (ψυχολόγους, εγκληματολόγους, κοινωνιολόγους κ.λπ.). Η επιμόρφωση, η εκπαίδευση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων διευρύνει τους ορίζοντες, συμβάλλει στη βελτίωση της αυτοεκτίμησης και αυτοεικόνας του κρατούμενου, καλλιεργεί την σκέψη, την κρίση, την ευαισθησία και διαμορφώνει αξίες.

Τα προγράμματα δεξιοτήτων που κατά καιρούς έχουν λειτουργήσει στα καταστήματα κρατουμένων έχουν καταδείξει ότι ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό ψυχικές και κοινωνικές ανάγκες των κρατουμένων και μειώνουν την πιθανότητα ιδρυματοποίησης.

Επειδή στα καταστήματα ανηλίκων παρατηρείται το φαινόμενο ο τρόφιμος να εισέρχεται ανήλικος στο ίδρυμα και να εξέρχεται ενήλικας, είναι κρίσιμο να αποκτήσει δεξιότητες, εκπαίδευση και εν τέλει ψυχολογία, απαραίτητα για την μετάβαση στον ρόλο του ενήλικα.. Πρέπει να αναπτύξει επαγγελματικές δεξιότητες που να του επιτρέψουν να λειτουργεί στον χώρο εργασίας, κοινωνικές δεξιότητες που θα αποτελέσουν το θεμέλιο για την δημιουργία κοινωνικών, οικογενειακών και ερωτικών σχέσεων. Στόχος είναι η ωρίμανση του ανήλικου και η ομαλή μετάβαση στην ενήλικη ζωή μέσω υπεύθυνων επιλογών, χωρίς εποπτεία .

Αδήριτη είναι η ανάγκη μιας ολοκληρωμένης ιδρυματικής και εξωιδρυματικής πολιτικής για την μεταχείριση ανηλίκων που εμφανίζουν αντικοινωνική - παραβατική συμπεριφορά, η οποία θα εκτείνεται στην εποπτεία και καθοδήγηση των νέων μετά το πέρας των αναμορφωτικών μέτρων, ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι κίνδυνοι υποτροπής. Ταυτόχρονα, όμως, θα είναι και προληπτική αφού θα εφαρμόζεται και σε νέους που εμφανίζουν «προβληματική συμπεριφορά» πριν αυτή γίνει ποινική και οδηγηθεί ο νέος στο σωφρονιστικό σύστημα. Εξίσου

σημαντική με τον σωφρονισμό είναι η μετασωφρονιστική μέριμνα που στοχεύει στην επαγγελματική κατάρτιση, την οικονομική ανεξαρτησία, την επανένταξη στον οικογενειακό και κοινωνικό ιστό.

Είναι σημαντικό να υποστηρίζονται οι ανήλικοι και οι οικογένειές τους, μέσα από συμβουλευτικές υπηρεσίες και φορείς, όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο. Κάθε παρέμβαση να είναι στοχευμένη και εξατομικευμένη στις ιδιαίτερες απαιτήσεις κάθε περίπτωσης ώστε μέσα από συνεργασία και επικοινωνία, ο ανήλικος να κινητοποιείται και να επαναπροσδιορίζει τις αξίες και τους στόχους του.

Όλα αυτά δεν μπορούν να υποστηριχθούν χωρίς κατάλληλα μέσα και πρακτικές, όπως κατάλληλοι εκπαιδευτικοί χώροι, επαρκής εκπαιδευτικός χρόνος, συμμετοχή των τροφίμων στα προγράμματα εκπαίδευσης, βελτίωση της εκπαίδευσης των υπαλλήλων, σύνδεση της εκπαίδευσης με την αποφυλάκιση, κοινωνικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες στελεχωμένες με το κατάλληλο προσωπικό.

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΡΟΠΟ- ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο πλαίσιο των ως άνω ρηθέντων, βασική προτεραιότητα της σωφρονιστικής πολιτικής σήμερα αποτελεί η εξασφάλιση της υλοποίησης του δικαιώματος των κρατουμένων στην εκπαίδευση και η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης, με σκοπό την ενίσχυση των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των κρατουμένων και την προετοιμασία της κοινωνικής τους επανένταξης μετά την αποφυλάκιση.

Στο πλαίσιο αυτό, η αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα Καταστήματα Κράτησης σχετίζεται τόσο με τη λειτουργία εκπαιδευτικών μονάδων, όσο και με την ανάπτυξη προγραμμάτων επιμόρφωσης, απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία και άλλους φορείς.

Α) Ως προς τις υφιστάμενες δομές εκπαίδευσης στα Καταστήματα Κράτησης Νέων και την πρόσβαση των κρατουμένων σε σχετικά προγράμματα εκπαίδευσης, σύμφωνα με στοιχεία που είναι διαθέσιμα από την Γενική Διεύθυνση Αντεγκληματικής και Σωφρονιστικής Πολιτικής, σημειώνονται τα κάτωθι:

Με την έναρξη του σχολικού έτους 2020 - 2021 καταγράφονται εκπαιδευτικές δομές στο Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου και σε είκοσι (20) από τα τριάντα τέσσερα (34) Καταστήματα Κράτησης της χώρας. Ειδικότερα, στα τέσσερα (4) Καταστήματα Κράτησης Νέων και στο Ι.Α.Α.Α. Βόλου καταγράφονται οι εξής εκπαιδευτικές δομές:

Το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, προχωρά στην υλοποίηση ενεργειών για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 του νόμου Ν. 4521/2018 (Αναβάθμιση και επέκταση της λειτουργίας των σχολείων των φυλακών - θέσπιση Συμβούλων Συντονιστών Εκπαίδευσης), λαμβάνοντας ως γνώμονα τόσο για τη συνέχιση της λειτουργίας των υπάρχοντων εκπαιδευτικών δομών, όσο και για τη

δημιουργία νέων δομών, την αναγκαία εκπαιδευτική αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των κρατουμένων, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας κάθε Καταστήματος Κράτησης.

Β) Στα Καταστήματα Κράτησης της χώρας, μεταξύ των οποίων στα Καταστήματα Κράτησης Νέων καθώς και στο Ι.Α.Α.Α. Βόλου υλοποιούνται αξιόλογες δραστηριότητες σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία, δημόσιους ή μη φορείς, εθελοντές διδάσκοντες ή στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Σκοπός αυτών των δραστηριοτήτων είναι η δημιουργική αξιοποίηση του χρόνου των κρατουμένων, η μείωση των δυσμενών επιπτώσεων του εγκλεισμού και η υποβοήθηση της κοινωνικής επανένταξής τους.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία των Υπηρεσιών του Υπουργείου, όπως αυτά χορηγήθηκαν από Καταστήματα και το Ι.Α.Α.Α. Βόλου για το έτος 2019 σημειώνονται τα κάτωθι: Σημαντικές πολιτιστικές και άλλες δραστηριότητες έλαβαν χώρα στα Καταστήματα Κράτησης Νέων σε συνεργασία με πολιτιστικούς φορείς και Πανεπιστημιακά Ιδρύματα όπως:

α) με το Εθνικό Θέατρο για τη λειτουργία εργαστηρίου προσωπικής ανάπτυξης με βάση τις τεχνικές του θεάτρου στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου και στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα,

β) με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας για την πραγματοποίηση προγράμματος δημιουργικής γραφής και του προγράμματος δημιουργικής απασχόλησης TALOS (μετεωρολογία/ρομποτική) στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Βόλου, καθώς και εκπαιδευτικού προγράμματος - στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος HORIZON 2020 - και σειράς επιμορφωτικών σεμιναρίων πληροφορικής στο Ειδικό Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Α.Κ.Κ.Ν.) Κασσαβέτειας.

Περαιτέρω, αξιόλογα προγράμματα και δράσεις επιμόρφωσης, δημιουργικής απασχόλησης, άθλησης και επαγγελματικής κατάρτισης υλοποιήθηκαν στα Καταστήματα Κράτησης της Χώρας, μεταξύ των οποίων και στα Καταστήματα Κράτησης Νέων καθώς και στο Ι.Α.Α.Α. Βόλου. Ειδικότερα:

1) Στον τομέα της επιμόρφωσης:

α) λειτούργησαν «Θερινά Σχολεία» (υπό τη μέριμνα και χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης/Διεύθυνση Νέας Γενιάς του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων) στο Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Βόλου και στο Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας.

β) έλαβε χώρα πρόγραμμα εκμάθησης αγγλικής γλώσσας στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου.

γ) υλοποιήθηκαν τα κάτωθι προγράμματα στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου: ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης (School Gardens), πρόγραμμα «Πορεία με στόχο» περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ασφάλεια στο διαδίκτυο με σκοπό την απόκτηση γνώσεων για την ασφαλή χρήση του κυβερνοχώρου.

Σημειώνεται, επίσης, ότι έλαβαν χώρα προγράμματα στον τομέα της υγείας και ειδικότερα ατομικής υγιεινής και πρώτων βοηθειών/Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου), στοματικής-ψυχικής υγείας/Νοσοκομείο Βόλου-Κέντρο Ψυχικής Υγείας Βόλου, πρώτων βοηθειών/ΕΚΑΒ και συμβουλευτικής για τη χρήση ουσιών/ΚΕΘΕΑ Πιλότος (Ι.Α.Α.Α. Βόλου),

διασφάλισης της δημόσιας υγείας των κρατουμένων και αυτοβοήθειας/ΚΕΘΕΑ "ΠΙΛΟΤΟΣ" (Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας), καθώς και ομαδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα ΚΕΘΕΑ «Στροφή» με στόχο την ενημέρωση, προετοιμασία για ένταξη σε θεραπεία κρατουμένων, οι οποίοι ήταν εθισμένοι σε χρήση ουσιών (Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα).

2) Στον τομέα της δημιουργικής απασχόλησης:

α) λειτούργησαν ομαδικό πρόγραμμα/εργαστήριο/ομάδες εικαστικής έκφρασης στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα. Επίσης, πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου, πλέξης και ύφανσης στο Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας, προγράμματα εικαστικών (ΚΕΘΕΑ Πιλότος) και ντεκουπάζ στο Ι.Α.Α.Α. Βόλου.

β) λειτούργησε εργαστήριο εκμάθησης μουσικών οργάνων στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου.

γ) επίσης, στον τομέα του θεάματος και του κινηματογράφου λειτούργησε εργαστήριο θεατρικής έκφρασης, ομοίως και, στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου.

δ) πραγματοποιήθηκε στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου το πολιτιστικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω 2019» με αντικείμενο τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τα σχολεία (ODS-OSOS) με σκοπό τις διαπολιτισμικές προσεγγίσεις.

Επίσης, λειτούργησε πρόγραμμα για την επικοινωνία στην καθημερινή ζωή για τους κρατουμένους στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου, ομάδα συζήτησης ηθικών διλημάτων στο Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου και Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα και ομάδα συμβουλευτικής/απασχόλησης στο Ι.Α.Α.Α. Βόλου.

3) Στον τομέα της άθλησης:

εντός του 2019 προγράμματα άθλησης σε εννέα (9) Καταστήματα Κράτησης, μεταξύ των οποίων και στα Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου και Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας.

Περαιτέρω, στο πλαίσιο της εν γένει άθλησης των κρατουμένων πραγματοποιήθηκαν αθλητικοί αγώνες, όπως ποδοσφαίρου (Ι.Α.Α.Α. Βόλου, Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας, Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα - με τους διεθνείς παίκτες του Euro 2004 - κ.α.) και υλοποιήθηκε το αθλητικό πρόγραμμα "Be active" στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου.

4) Στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης:

Με σκοπό την παροχή εξειδικευμένης κατάρτισης και απόκτησης δεξιοτήτων, σχετικά προγράμματα υλοποιήθηκαν σε Καταστήματα Κράτησης της χώρας, μεταξύ των οποίων στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα (ειδίκευση τεχνιτών αλουμινίου).

Επίσης, όπως προαναφέρθηκε, στο ως άνω Κατάστημα λειτουργεί Δημόσιο Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ.), με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικής κατάρτισης και την παροχή εφοδίων στους κρατουμένους για την κοινωνική τους επανένταξη.

Περαιτέρω, στο Ειδικό Αγροτικό Κατάστημα Νέων Κασσαβέτειας λειτουργούν παραγωγικά εργαστήρια (όπως μηχανουργείο, ηλεκτρολογείο, ξυλουργείο, σιδηρουργείο, αρτοποιείο, ζαχαροπλαστείο), καθώς και εκτροφές βοοειδών, προβάτων, χοίρων και ορνίθων, με στόχο τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής και τη μεταφορά τεχνογνωσίας στους κρατούμενους εργαζομένους, λαμβάνοντας υπόψη και τον εκπαιδευτικό/θεραπευτικό/μετασφρονιστικό

χαρακτήρα της απασχόλησης των κρατουμένων στα εργαστήρια και στους χώρους της καλλιέργειας του Α.Κ.Κ., καθώς αποκτούν δεξιότητες και εμπειρία.

Γ) Αναφορικά με τις δράσεις για την επανένταξη των κρατουμένων σημειώνονται τα εξής:

Στο πεδίο της μετασφρονιστικής μέριμνας και κοινωνικής επανένταξης των κρατουμένων λειτουργεί στη χώρα μας ο φορέας «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» που είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που εποπτεύεται από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

Ο φορέας «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» αποτελεί τον πρώτο και μοναδικό επίσημο φορέα μετασφρονιστικής μέριμνας που δημιουργήθηκε στη χώρα μας με κύριο σκοπό την επαγγελματική συμπάρσταση, την προετοιμασία και την προώθηση της εν γένει κοινωνικής επανένταξης των κρατουμένων και αποφυλακισμένων. Συστάθηκε με το Π.Δ. 300/2003 και το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο συγκροτήθηκε με τη με αρ. 8874/2007 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, ενώ με την Υ.Α. 68173 ΦΕΚ Β'1998/2008 με τίτλο "Κανονισμός Εσωτερικής Λειτουργίας του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου ΕΠΑΝΟΔΟΣ" ρυθμίστηκαν θέματα εσωτερικής λειτουργίας και οργάνωσης του φορέα.

Η «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» επιδιώκει την απάλειψη των συνεπειών του εγκλεισμού και την επανασύνδεση του κρατουμένου με περιβάλλοντα της ελεύθερης κοινωνικής ζωής, από τα οποία έχει αποκοπεί (όπως το οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, η αγορά εργασίας, η εκπαιδευτική διαδικασία κ.α.) ή περιβάλλοντα με τα οποία δεν είχε έρθει καθόλου σε επαφή πριν από την κράτησή του λόγω διακρίσεων, αποκλεισμών ή διαφορετικού κοινωνικού και πολιτισμικού προσανατολισμού (όπως π.χ. στην περίπτωση της ανεργίας, της σχολικής διαρροής, της ανυπαρξίας σταθερής οικογενειακής δομής κ.λ.π.).

Η «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» παρέχει υπηρεσίες συμβουλευτικής υποστήριξης (ψυχολογική, νομική, εργασιακή συμβουλευτική), εκπαίδευσης και κατάρτισης στους αποφυλακισμένους, ενώ παράλληλα συνδράμει αυτούς με παροχές όπως στέγαση, σίτιση, δωρεάν τηλεκάρτες και εισιτήρια και οικονομική βοήθεια.

Ειδικότερα, τα προγράμματα και οι δράσεις που υλοποίησε ο φορέας «ΕΠΑΝΟΔΟΣ» το έτος 2020 για Κατάστημα Ανηλίκων και τα Ε.Κ.Κ.Ν. είναι:

1. Διαρκής ενημέρωση - πληροφόρηση των κρατουμένων των προαναφερομένων Καταστημάτων μέσω των συνδέσμων επανένταξης της ΕΠΑΝΟΔΟΥ που εργάζονται στα Καταστήματα για τις δράσεις και τα προγράμματα του φορέα που αφορούν την κοινωνική τους επανένταξη.
2. Απονομή βραβείων στους καλύτερους μαθητές των Σχολείων του Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα, συνολικού ποσού 600 ευρώ.
3. Επίσκεψη στα Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα, Βόλου και Κασσαβέτειας στελεχών του φορέα για ενημέρωση, πληροφόρηση και σχεδιασμός δράσεων.
4. Υλοποίηση προγράμματος γλώσσας στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου τους θερινούς μήνες
5. Υλοποίηση προγράμματος θεατρικής παιδείας στο Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας τους θερινούς μήνες.

6. Συνέχιση της υλοποίησης του διακρατικού προγράμματος CUP (Convicts Upskilling Pathways) πρόγραμμα ERASMUS+.
7. Σχεδιασμός γραφείου επανένταξης της Επανόδου στο Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτιας και στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα που θα λειτουργήσει σύντομα.
8. Σχεδιασμός λειτουργίας Παραρτήματος του φορέα στον Βόλο.
9. Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών (ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, νομικής συμβουλευτικής και εργασιακής απασχόλησης) σε αποφυλακισμένους των προαναφερόμενων Καταστημάτων.
10. Υλικές παροχές στους αποφυλακισμένους των παραπάνω Καταστημάτων (δωρεάν γεύματα, οικονομική βοήθεια, κ.λπ.).
11. Φιλοξενία νεαρών αποφυλακισμένων στη δομή προσωρινής φιλοξενίας που λειτουργεί ο φορέας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ: Η Διεύθυνση Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη προσέφερε τα στατιστικά στοιχεία γ καθώς και τα στοιχεία που αφορούν σε προγράμματα εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και απασχόλησης αντλήθηκαν.

Ευχαριστούμε θερμά το Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού & Αξιολόγησης Αντεγκληματικής Πολιτικής

δ. Εκπαίδευση κρατουμένων και σωφρονιστικών υπαλλήλων – Πολιτιστικά και λοιπά προγράμματα Καταστημάτων Κράτησης.
Εισηγητής: Άγγελος Τσιγκρής

Οι συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων στις φυλακές αποτελούν τον πλέον αξιόπιστο δείκτη του πολιτισμού μας.

Όμως, για να μπορέσει το σωφρονιστικό μας σύστημα να ανταποκριθεί στην αποστολή του και να λειτουργήσουν οι φυλακές μας ως τόποι βελτίωσης των τροφίμων και προετοιμασίας για την ομαλή επανένταξή τους στην κοινωνία, είναι απαραίτητη η σταδιακή αλλαγή του ιδεολογικού προσανατολισμού του θεσμού, από μέσο άσκησης εξουσίας, σε μέσο σωφρονισμού και επανακοινωνικοποίησης των κρατουμένων.

Στην κατεύθυνση αυτή, θα πρέπει άμεσα να καταβληθεί μια πολύπλευρη προσπάθεια προκειμένου να γίνουν οι φυλακές της χώρας κέντρα πραγματικού σωφρονισμού και όχι τιμωρίας. Σχολεία μιας δεύτερης ευκαιρίας για όλους τους κρατούμενους και όχι εστίες διαφθοράς, όπως δυστυχώς παραμένουν μέχρι σήμερα.

Αναμορφωτήρια με την ουσιαστική έννοια του όρου και όχι κολαστήρια.

Εκπαίδευση κρατουμένων:

Βασική προτεραιότητα της σωφρονιστικής μας πολιτικής αποτελεί η εξασφάλιση του δικαιώματος των κρατουμένων στην εκπαίδευση και την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών εκπαίδευσης, με σκοπό την ενίσχυση των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των κρατουμένων και την προετοιμασία της κοινωνικής τους επανένταξης, μετά την αποφυλάκιση.

Στο πλαίσιο αυτό, η αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα καταστήματα κράτησης σχετίζεται τόσο με τη λειτουργία εκπαιδευτικών μονάδων, όσο και με την ανάπτυξη προγραμμάτων επιμόρφωσης, απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία και άλλους φορείς.

Ως προς τις υφιστάμενες δομές εκπαίδευσης, την πρόσβαση των κρατουμένων σε εκπαιδευτικά προγράμματα και τον αριθμό των εκπαιδευόμενων κρατουμένων (εγγεγραμμένων και αποφοίτων) -κατά τη λήξη του προηγούμενου σχολικού έτους- σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, σημειώνονται τα εξής:

Με την έναρξη του σχολικού έτους 2020-21 καταγράφονται εκπαιδευτικές δομές σε είκοσι (20) από τα τριάντα τέσσερα (34) καταστήματα κράτησης της χώρας.

Ειδικότερα:

Τυπική εκπαίδευση (πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια) παρέχεται σε εννέα (9) καταστήματα κράτησης.

Συγκεκριμένα: στα τέσσερα (4) καταστήματα κράτησης Νέων: Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Αυλώνα (Δημοτικό, Γυμνάσιο και λυκειακές τάξεις), Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου (Δημοτικό, Παράρτημα Γυμνασίου), Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας (Δημοτικό, Παράρτημα Γυμνασίου), Κατάστημα Κράτησης Κορίνθου (Δημοτικό, Παράρτημα Γυμνασίου - Παράρτημα Λυκείου), στο Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου (Ειδικό Δημοτικό/Παράρτημα Γυμνασίου).

Σύμφωνα με στοιχεία που έχουν χορηγήσει τα καταστήματα κράτησης, κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2019-20, ο αριθμός των εγγεγραμμένων εκπαιδευομένων κρατουμένων στις ως άνω τυπικές δομές εκπαίδευσης (εξαιρουμένου του Κ.Κ. Κομοτηνής, όπου η σχολική δομή δεν λειτούργησε, λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος κρατουμένων και υλικοτεχνικών προβλημάτων), ανερχόταν σε: διακόσια δέκα πέντε (215) στο Δημοτικό, ενενήντα τέσσερις (94) στο Γυμνάσιο και έντεκα (11) στο Λύκειο, ενώ πενήντα δύο (52), τέσσερις (4) και τρεις (3) έλαβαν αντίστοιχα απολυτήριο τίτλο από τις δομές του Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου.

Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), με σκοπό την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης των ενηλίκων κρατουμένων, καταγράφονται σε δεκατρία καταστήματα κράτησης και ειδικότερα στα καταστήματα κράτησης Κορυδαλλού Ι, Ειδικού Κέντρου Υγείας Κρατουμένων Κορυδαλλού (Παράρτημα του ΣΔΕ του Κ.Κ. Κορυδαλλού Ι), Δομοκού, Γυναικών Ελεύνα Θήβας, Λάρισας, Τρικάλων, Πατρών, Θεσσαλονίκης, Νιγρίτας, Γρεβενών, Κέρκυρας, Χανίων και Μαλανδρινού.

Σε σχέση με το ΣΔΕ Μαλανδρινού, καταγράφονται προβλήματα λειτουργίας κατά την έναρξη της χρονιάς δεδομένου ότι δεν υπάρχει μόνιμος εκπαιδευτικός με απόσπαση στο ΣΔΕ, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτή η λειτουργία του.

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων εκπαιδευομένων κρατούμενων στα ΣΔΕ κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2019-20 ανερχόταν σε πεντακόσιους ενενήντα πέντε (595), με απόφοιτους διακόσιους πενήντα έξι (256).

Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικός Κατάρτισης (Δ.Ι.Ε.Κ.) -με σκοπό την απόκτηση επαγγελματικής κατάρτισης και την παροχή εφοδίων στους κρατουμένους για την κοινωνική τους επανένταξη- λειτουργούν σε τρία (3) καταστήματα κράτησης και ειδικότερα στο Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Κασσάνδρας, στο Κ.Κ. Κορυδαλλού Ι και στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα.

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων εκπαιδευόμενων κρατούμενων στις ως άνω δομές κατά τη λήξη του σχολικού έτους 2019-20 ανερχόταν σε πενήντα επτά (57), με απόφοιτους οκτώ (8).

Οι εγγεγραμμένοι «κατ' ιδίαν διδαχθέντες» κρατούμενοι -για τα καταστήματα κράτησης στα οποία δεν λειτουργούν συγκεκριμένες δομές εκπαίδευσης (όπως γυμνάσιο/λύκειο) κατά τη λήξη του προηγούμενου σχολικού έτους- ανέρχονταν σε εκατόν εβδομήντα τρεις (173), ενώ δώδεκα (12) και εξήντα εννέα (69) έλαβαν αντίστοιχα απολυτήριο τίτλου Γυμνασίου και Λυκείου.

Οι εγγεγραμμένοι κρατούμενοι φοιτητές σε πανεπιστημιακά ιδρύματα στο σύνολό τους κατά τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους 2019-20 ανέρχονταν σε εξήντα τρεις (63) εκ των οποίων οι τριάντα (30) ήταν φοιτητές του Ελληνικού Ανοιχτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ).

Σημειώνεται, επίσης, η συμφωνία συνεργασίας με το Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.), για την εξασφάλιση, μεταξύ άλλων, είκοσι (20) θέσεων/υποτροφιών ετησίως σε προπτυχιακά προγράμματα για κρατούμενους, διαδικασία που επαναλήφθηκε και για τη νέα ακαδημαϊκή χρονιά 2020-21.

Τέλος, επισημαίνεται ότι σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, προχωρά η υλοποίηση ενεργειών για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 του νόμου Ν. 4521/2018 (αναβάθμιση και επέκταση της λειτουργίας των σχολείων των φυλακών), λαμβάνοντας ως γνώμονα, τόσο για τη συνέχιση της λειτουργίας των υπάρχοντων εκπαιδευτικών δομών, όσο και για τη δημιουργία νέων δομών, την αναγκαία εκπαιδευτική αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των κρατούμενων, σε συνδυασμό με την εξασφάλιση της ομαλής και εύρυθμης λειτουργίας κάθε καταστήματος κράτησης.

Ως προς τα προγράμματα που υλοποιούνται στα καταστήματα κράτησης της χώρας και στο Ίδρυμα Αρωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου σημειώνονται αξιόλογες δραστηριότητες σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία και δημόσιους ή μη φορείς (όπως το Υπουργείο Παιδείας, το Εθνικό Θέατρο, η Εθνική Λυρική Σκηνή, το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος, το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά, Πανεπιστήμια, ΕΠΑΝΟΔΟ, ΟΑΕΔ κλπ.), εθελοντές διδάσκοντες ή στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Σκοπός αυτών των δραστηριοτήτων είναι η δημιουργική αξιοποίηση του χρόνου των κρατούμενων, η μείωση των δυσμενών επιπτώσεων του εγκλεισμού και η υποβοήθηση της κοινωνικής επανένταξής τους.

Ειδικότερα, το έτος 2019 υλοποιήθηκαν προγράμματα στον τομέα του πολιτισμού (προγράμματα τέχνης, θεάτρου, μουσικής, χορού), της δημιουργικής απασχόλησης (εικαστικών, ζωγραφικής, χειροτεχνίας κ.α.), άθλησης και επιμόρφωσης (εκμάθησης ελληνικής

γλώσσας κ.α.) και κατάρτισης (όπως γυψοτεχνία, αγγειοπλαστική/κεραμική, ξυλογλυπτική, ελαιοχρωματισμός, κατασκευή αλουμινίου, φροντίδα υγιεινής προσώπου και σώματος για τις γυναίκες κρατούμενες).

Περαιτέρω, στα αγροτικά καταστήματα κράτησης λειτουργούν και παραγωγικά εργαστήρια (όπως μηχανουργείο, ξυλουργείο, ηλεκτρολογείο, τυροκομείο, γαλακτοκομείο, αρτοποιείο), με στόχο τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής και τη μεταφορά τεχνογνωσίας στους κρατούμενους.

Σε σχέση με την εκπαίδευση των κρατουμένων κατά τη διάρκεια της αναστολής λειτουργίας των εκπαιδευτικών δομών και των προγραμμάτων, κατά το διάστημα Μαρτίου έως Μαΐου 2020, στο πλαίσιο των μέτρων πρόληψη και ελέγχου διασποράς του κορωνοϊού (COVID 19) αναφέρονται τα εξής.

Σημειώνεται ότι, κατά το ως άνω χρονικό διάστημα διασφαλίστηκε κατά το δυνατόν η συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα καταστήματα κράτησης. Εν μέσω πανδημίας COVID-19, οι φοιτητές-κρατούμενοι είχαν τη δυνατότητα να συνεχίσουν τη φοίτησή τους εξ αποστάσεως, σύμφωνα με το προβλεπόμενο νομοθετικό πλαίσιο.

Ορισμένοι εκπαιδευτικοί χορήγησαν εκπαιδευτικό υλικό προς μελέτη σε κρατούμενους μαθητές, ενώ κοινωνιολόγοι/κοινωνικοί λειτουργοί παρείχαν στους εκπαιδευόμενους κρατουμένους οποιοδήποτε εκπαιδευτικό υλικό στάλθηκε από εκπαιδευτικούς φορείς (πανεπιστήμια) ή από εθελοντές διδάσκοντες (στην περίπτωση των «κατ' ιδίαν διδασκόντων» κρατουμένων) και παρείχαν τεχνική υποστήριξη σε φοιτητές-κρατούμενους όσον αφορά στην επικοινωνία τους με τις πανεπιστημιακές σχολές.

Σε σχέση με τους κρατούμενους-φοιτητές, επισημαίνεται η ετήσια χορήγηση είκοσι (20) θέσεων/υποτροφιών σε προπτυχιακά προγράμματα για κρατουμένους για το ακαδημαϊκό έτος 2019-20, στο πλαίσιο της από 2016 Συμφωνίας Συνεργασίας του Υπουργείου με το Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.).

Τέλος, στο πλαίσιο της ως άνω Συμφωνίας παραδόθηκαν από το Ε.Α.Π. στο Υπουργείο Δικαιοσύνης τριάντα (30) φορητοί ηλεκτρονικοί υπολογιστές, προκειμένου, να διατεθούν σε καταστήματα κράτησης για να καλύψουν τις ανάγκες των κρατουμένων-φοιτητών που σπουδάζουν στο εν λόγω ΑΕΙ. Τον Ιούλιο του 2018, σε πρώτο στάδιο, και τον Μάρτιο του 2019, σε δεύτερο στάδιο, πραγματοποιήθηκε η παράδοση των Η/Υ σε καταστήματα κράτησης για χρήση από τους κρατούμενους-φοιτητές του Ε.Α.Π.

Εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων:

Τα προγράμματα εκπαίδευσης του σωφρονιστικού προσωπικού σχεδιάζονται και υλοποιούνται σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα, θέτοντας σε προτεραιότητα θέματα εκπαίδευσης που προάγουν την αναμόρφωση και την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού πλαισίου.

Τα προγράμματα προσβλέπουν στην κατάκτηση και τη διατήρηση των υψηλών προδιαγραφών του εκτελούμενου έργου, εκ μέρους των υπαλλήλων που ανήκουν στους κλάδους ΔΕ Φύλαξης και ΔΕ Εξωτερικής Φρούρησης.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης (ΙΝ.ΕΠ.) και του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης με τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής, για την υλοποίηση εκπαιδευτικών - επιμορφωτικών προγραμμάτων, εγκρίθηκαν και διεξήχθησαν κατά το β' εξάμηνο 2019 τα ακόλουθα προγράμματα επιμόρφωσης αποκλειστικά για τους υπαλλήλους των κλάδων ΔΕ Φύλαξης και ΔΕ Εξωτερικής Φρούρησης των καταστημάτων κράτησης:

α. Σεμινάριο με τίτλο: «Ψυχική υγεία και αντιμετώπιση κρίσεων στις φυλακές», το οποίο διεξήχθη στην Αθήνα από 9-12-2019 έως 13-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι πέντε (25) υπάλληλοι.

β. Σεμινάριο με τίτλο: «Ο ρόλος του προσωπικού των φυλακών στη μεταχείριση και επανένταξη των κρατουμένων», το οποίο διεξήχθη στην Πάτρα από 18-11-2019 έως 21-11-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι πέντε (25) υπάλληλοι.

γ. Σεμινάριο με τίτλο: «Ψυχική υγεία και αντιμετώπιση κρίσεων στις φυλακές», το οποίο διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη από 9-12-2019 έως 13-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι πέντε (25) υπάλληλοι.

δ. Σεμινάριο με τίτλο: «Ψυχική υγεία και αντιμετώπιση κρίσεων στις φυλακές» το οποίο διεξήχθη στα Ιωάννινα από 9-12-2019 έως 13-12-2019 και έλαβαν μέρος δεκαεπτά (17) υπάλληλοι.

ε. Σεμινάριο με τίτλο: «Ο ρόλος του προσωπικού των φυλακών στη μεταχείριση και επανένταξη των κρατουμένων», το οποίο διεξήχθη στα Ιωάννινα από 3-12- 2019 έως 6-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι τρεις (23) υπάλληλοι.

στ. Σεμινάριο με τίτλο: «Ψυχική υγεία και αντιμετώπιση κρίσεων στις φυλακές» το οποίο διεξήχθη στη Λάρισα από 2-12-2019 έως 6-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι πέντε (25) υπάλληλοι.

ζ. Σεμινάριο με τίτλο: «Ο ρόλος του προσωπικού των φυλακών στη μεταχείριση και επανένταξη των κρατουμένων», το οποίο διεξήχθη στη Λάρισα από 16-12-2019 έως 19-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι πέντε (25) υπάλληλοι.

η. Σεμινάριο με τίτλο: «Ψυχική υγεία και αντιμετώπιση κρίσεων στις φυλακές» το οποίο διεξήχθη στην Τρίπολη από 2-12-2019 έως 6-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι πέντε (25) υπάλληλοι.

θ. Σεμινάριο με τίτλο: «Ο ρόλος του προσωπικού των φυλακών στη μεταχείριση και επανένταξη των κρατουμένων», το οποίο διεξήχθη στην Τρίπολη από 9-12-2019 έως 13-12-2019 και έλαβαν μέρος είκοσι τέσσερις (24) υπάλληλοι.

Τέλος, υλοποιήθηκε πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ μέσω της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS), της Ευρωπαϊκής Επιτροπής- Τεχνική Βοήθεια για τη Μεταρρύθμιση του Ελληνικού Δικαστικού Συστήματος - Φάση III (SRSS/S2018/049), με θέμα: «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών του Προσωπικού των Φυλακών», το οποίο έλαβε χώρα στην Αθήνα από 7-11-2019 έως 11-11-2019 και από 11-11-2019 έως 24-11-2019 και συμμετείχαν είκοσι τέσσερις (24) υπάλληλοι.

Πολιτιστικά και λοιπά προγράμματα:

Στα καταστήματα κράτησης της χώρας και στο Ίδρυμα Αγωγής Ανηλίκων Αρρένων Βόλου υλοποιούνται αξιόλογες δραστηριότητες με σκοπό τη δημιουργική αξιοποίηση του χρόνου των κρατουμένων, τη μείωση των δυσμενών επιπτώσεων του εγκλεισμού και την υποβοήθηση της κοινωνικής επανένταξής τους μετά την αποφυλάκισή τους.

Ειδικότερα, σημαντικές πολιτιστικές και άλλες δραστηριότητες έλαβαν χώρα στα καταστήματα κράτησης σε συνεργασία με πολιτιστικούς φορείς και Πανεπιστημιακά Ιδρύματα όπως:

α) Με το Εθνικό Θέατρο για την υλοποίηση εκπαιδευτικού σεμιναρίου θεατρικής παιδείας στο κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού καθώς και για τη λειτουργία εργαστηρίου προσωπικής ανάπτυξης με βάση τις τεχνικές του θεάτρου στο Κατάστημα Κράτησης Κόρινθου, στο Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού, στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα και στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα Θήβας.

β) Με το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος για τη λειτουργία θεατρικού εργαστηρίου στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

γ) Με το Δημοτικό Θέατρο Πειραιά για την υλοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος θεατρικής παιδείας στο κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού II.

δ) Με την Εθνική Λυρική Σκηνή για την υλοποίηση εργαστηρίου μουσικής στο κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού I, καθώς και για την υλοποίηση εργαστηρίου χορού στο κατάστημα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας.

ε) Με το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, για την πραγματοποίηση προγραμμάτων θεάτρου, γλώσσας και ενδυνάμωσης, ρεφλεξιολογίας, κοινωνικής ανθρωπολογίας, εγγραμμτισμού, επαγγελματικών δεξιοτήτων και ανθοϊαμάτων, επαγγελματικού προσανατολισμού και δράματος στο Αγροτικό κατάστημα κράτησης Τίρυνθας, καθώς και προγράμματος για την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής στο κατάστημα κράτησης Ναυπλίου.

στ) Με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Σχολή Καλών Τεχνών), για τη λειτουργία εργαστηρίου με σκοπό την εκπαίδευση των κρατουμένων στις εικαστικές τέχνες στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

ζ) Με το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας για την πραγματοποίηση προγράμματος δημιουργικής γραφής στα καταστήματα κράτησης Ιωαννίνων και Θεσσαλονίκης.

η) Με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, για την πραγματοποίηση προγράμματος δημιουργικής γραφής και του προγράμματος δημιουργικής απασχόλησης "TALOS" (μετεωρολογία / ρομποτική) στο Ειδικό κατάστημα κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Βόλου, καθώς και εκπαιδευτικού προγράμματος -στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος HORIZON2020- και σειράς επιμορφωτικών σεμιναρίων πληροφορικής στο Ειδικό Αγροτικό κατάστημα κράτησης Νέων (Ε.Α.Κ.Κ.Ν.) Κασσαβέτειας.

θ) Με την Εφορία Αρχαιοτήτων για την υλοποίηση εκπαιδευτικού εργαστηρίου αρχαιοτήτων στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

Περαιτέρω, αξιόλογα προγράμματα και δράσεις επιμόρφωσης, δημιουργικής απασχόλησης, άθλησης και επαγγελματικής κατάρτισης υλοποιήθηκαν στα καταστήματα κράτησης της χώρας.

Στον τομέα επιμόρφωσης, λειτούργησαν «Θερινά Σχολεία» υπό τη μέριμνα και χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης/Διεύθυνση Νέας Γενιάς του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων) στο Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων (Κ.Α.Τ.Κ.) Ελεώνα Θήβας, στα καταστήματα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας, Δομοκού, Νιγρίτας, Πάτρας, Θεσσαλονίκης, Μαλανδρινού, Τρικάλων,

Κέρκυρας, Λάρισας, Άμφισσας, Χανίων, στο Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης (Α.Κ.Κ.) Αγιάς, στο Ειδικό κατάστημα κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.) Βόλου και στο Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας.

Επίσης, υλοποιήθηκε ο Γ' κύκλος του εκπαιδευτικού προγράμματος «εκμάθησης ελληνικής γλώσσας» της Επανόδου στα καταστήματα κράτησης Νιγρίτας, Ναυπλίου, Γρεβενών, Πάτρας, Χανίων, Α.Κ.Κ. Αγιάς, Τρίπολης, Αλικαρνασσού, Άμφισσας, Χίου, και Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού.

Ακόμα, πραγματοποιήθηκαν προγράμματα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας από εθελοντές ή σχετικούς φορείς στα καταστήματα κράτησης Κορυδαλλού II, Ιωαννίνων και Λάρισας, ενώ έλαβε χώρα πρόγραμμα πιστοποίησης ελληνικής γλώσσας (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας) στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται η συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων για το σχεδιασμό και την οργάνωση προγραμμάτων ελληνομάθειας στα καταστήματα κράτησης.

Επιπλέον, έλαβαν χώρα προγράμματα εκμάθησης αγγλικής γλώσσας στα καταστήματα κράτησης Κορίνθου, Γυναικών Ελεώνα Θήβας καθώς και πρόγραμμα πιστοποίησης αγγλικής γλώσσας στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

Περαιτέρω, υλοποιήθηκε πρόγραμμα εκμάθησης ηλεκτρονικών υπολογιστών στο Κ.Κ. Γυναικών Ελεώνα Θήβας και πρόγραμμα πιστοποίησης ECDL στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

Επιπρόσθετα, υλοποιήθηκε το πρόγραμμα με τίτλο "Φυλακή και Ειρήνη" στα καταστήματα κράτησης Τρικάλων, Ιωαννίνων, Μαλανδρινού και Λάρισας, πρόγραμμα διαμεσολάβησης (Prison of Peace) στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης καθώς και "εκπαίδευσης στην ειρήνη" και ομάδας διαχείρισης κρίσεων στο κατάστημα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας.

Ακόμα, πραγματοποιήθηκε εργαστήριο/πρόγραμμα δημιουργικής γραφής στα καταστήματα κράτησης Θεσσαλονίκης και Λάρισας και έλαβε χώρα ψυχοεκπαιδευτικό πρόγραμμα και επαγγελματικού προσανατολισμού στο κατάστημα κράτησης Άμφισσας και το πρόγραμμα «Συνάνθρωπος» με σκοπό την προετοιμασία για την κοινωνική επανένταξη πριν την αποφυλάκιση στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης.

Από την άλλη μεριά, υλοποιήθηκαν τα κάτωθι προγράμματα στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου: ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης (School Gardens), πρόγραμμα «Πορεία με στόχο» περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και ευρωπαϊκό

πρόγραμμα για την ασφάλεια στο διαδίκτυο με σκοπό την απόκτηση γνώσεων για την ασφαλή χρήση του κυβερνοχώρου.

Πραγματοποιήθηκε, σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων αστρονομίας από το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών στα καταστήματα κράτησης Μαλανδρίνου, Δομοκού και Λάρισας και αντίστοιχη παρουσίαση από τοπικό σύλλογο αστρονομίας στο κατάστημα κράτησης Ιωαννίνων, ενώ έλαβαν χώρα προγράμματα στον τομέα της υγείας και ειδικότερα ατομικής υγιεινής και πρώτων βοηθειών/Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου), στοματικής ψυχικής υγείας/Νοσοκομείο Βόλου, Κέντρο Ψυχικής Υγείας Βόλου, πρώτων βοηθειών/ΕΚΑΒ και συμβουλευτικής για τη χρήση ουσιών/ΚΕΘΕΑ (Ι.Α.Α.Α. Βόλου), διασφάλιση της δημόσιας υγείας των κρατουμένων και αυτοβοήθειας/ΚΕΘΕΑ "ΠΙΛΟΤΟΣ" (Ε.Α.Κ.ΚΝ. Κασσαβέτειας), απεξάρτησης/ΚΕΘΕΑ και 18 ΑΝΩ (κατάστημα κράτησης Κορυδαλλού ΙΙ), προγράμματος ΚΕΘΕΑ Αριάδνη (κατάστημα κράτησης Νεάπολης), ενημέρωσης και επιμόρφωσης/ψυχοκοινωνικής υποστήριξης/νομικής συμβουλευτικής των οροθετικών κρατουμένων, αλληλοβοήθειας καθώς και συμβουλευτικής εξαρτημένων ατόμων (Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού) και σειρά επιμορφωτικών δράσεων με θέμα τη σεξουαλική υγεία και την πρόληψη των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων στα καταστήματα κράτησης Κομοτηνής, Θεσσαλονίκης, Χανίων, Αλικαρνασσού, Α.Κ.Κ. Αγιάς, Ιωαννίνων, Τρικάλων, Δομοκού, Μαλανδρίνου και Πάτρας.

Τέλος, λειτούργησαν προγράμματα συμβουλευτικής και αυτοβοήθειας των κρατουμένων/ΚΕΘΕΑ Αριάδνη, καθώς και ιατροφαρμακευτικής φροντίδας (στο Αγροτικό κατάστημα κράτησης Αγιάς), συμβουλευτικής ομάδας-προγράμματος απεξάρτησης «18 ΑΝΩ» (Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού), επικοινωνίας και συμβουλευτικού χαρακτήρα (σε συνεργασία με το ΚΕΘΕΑ) και πρώτων βοηθειών/ΕΚΑΒ στο κατάστημα κράτησης Θεσσαλονίκης, ο συμβουλευτικός σταθμός/ΚΕΘΕΑ στο κατάστημα κράτησης Ναυπλίου, συμβουλευτικός σταθμός/ΚΕΘΕΑ στο κατάστημα κράτησης Γρεβενών, συμβουλευτικό κέντρο Κομοτηνής/ΚΕΘΕΑ ΚΙΒΩΤΟΣ (Κατάστημα Κράτησης Κομοτηνής), το πρόγραμμα ΚΕΘΕΑ στο κατάστημα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θηβών, το πρόγραμμα συμβουλευτικής ΚΕΘΕΑ στο κατάστημα κράτησης Χανίων, καθώς και ομαδικό συμβουλευτικό πρόγραμμα ΚΕΘΕΑ «Στροφή» με στόχο την ενημέρωση, προετοιμασία για ένταξη σε θεραπεία κρατουμένων, οι οποίοι ήταν εθισμένοι σε χρήση ουσιών (Ε.Κ.Κ.Ν. Αιτών).

Στον τομέα δημιουργικής απασχόλησης, λειτούργησαν εργαστήρια ζωγραφικής στα καταστήματα κράτησης Κορυδαλλού Ι και Γυναικών Ελεώνα Θήβας, προγράμματα τέχνης στα καταστήματα κράτησης Κορυδαλλού Ι και ΙΙ, ομαδικό πρόγραμμα/εργαστήριο/ομάδες εικαστικής έκφρασης στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αιτών, κατάστημα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας, καθώς και στο Ψυχιατρείο Κρατουμένων και Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού, αντίστοιχα.

Επίσης, πραγματοποιήθηκε καλλιτεχνικό εργαστήριο στο κατάστημα κράτησης Λάρισας, εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων μέσω της τέχνης στο Α.Κ.Κ. Αγιάς, πρόγραμμα ζωγραφικής-πυρογραφίας στο κατάστημα κράτησης Τρίπολης, δημιουργικής απασχόλησης στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου, πλέξης και ύφανσης στο Ε.Α.Κ.Κ.Ν. Κασσαβέτειας, προγράμματα εικαστικών (ΚΕΘΕΑ Πιλότος) και ντεκουπάζ στο Ι.Α.Α.Α. Βόλου, εργαστήριο και ομάδες χειροτεχνίας στο Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού, καθώς και στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα Θήβας και Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού, αντίστοιχα.

Ακόμα, λειτούργησαν εργαστήρια εκμάθησης μουσικών οργάνων στα καταστήματα κράτησης Κορίνθου, Θεσσαλονίκης, Γυναικών Ελεώνα Θήβας, ομάδες μουσικής στο τελευταίο ως άνω κατάστημα και μουσικό εργαστήριο στο Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού. Επίσης, πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα εκμάθησης σκακιού στο κατάστημα κράτησης Αλικαρνασσού.

Από την άλλη μεριά, στον τομέα του θεάματος και του κινηματογράφου, λειτούργησε θεατρική ομάδα και κινηματογραφική λέσχη (Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού), εργαστήριο θεατρικής έκφρασης (κατάστημα κράτησης Κορίνθου) και μουσικοθεατρικό πρόγραμμα (κατάστημα κράτησης Χαλκίδας).

Επίσης, υλοποιήθηκε λέσχη ανάγνωσης στο κατάστημα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας και ομάδα ανάγνωσης-προβληματισμού στο Ειδικό Κέντρο Υγείας Κρατουμένων Κορυδαλλού.

Τέλος, στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου πραγματοποιήθηκε το πολιτιστικό πρόγραμμα «Νοιάζομαι και Δρω 2019» με αντικείμενο τον εθελοντισμό και την αλληλεγγύη και το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τα σχολεία με σκοπό τις διαπολιτισμικές προσεγγίσεις.

Τομέας επαγγελματικής κατάρτισης:

Προγράμματα κατάρτισης του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ) υλοποιήθηκαν στα καταστήματα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας (φροντίδας και υγιεινής προσώπου) και Μαλανδρινού (προγράμματα για ελαιοχρωματισμούς, τεχνοτροπίες και γυψοσανίδες).

Υλοποιήθηκαν χρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. προγράμματα στα καταστήματα κράτησης Δομοκού (ξυλογλυπτική), Νιγρίτας (τεχνίτες επιγραφών), Τρικάλων (τεχνίτες γυψοτεχνίας) και Μαλανδρινού (κεραμική-αγγειοπλαστική).

Περαιτέρω, σχετικά προγράμματα πραγματοποιήθηκαν στο κατάστημα κράτησης Γυναικών Ελεώνα Θήβας (ραφείο), Αλικαρνασσού (κεραμική, ξυλουργική, κηπουρική, σαπωνοποιία, παραγωγή οργανικού λιπάσματος), Μαλανδρινού (εργαστήριο κεραμικής) στο Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού (κηπουρική) και στο Ε.Κ.Κ.Ν. Αυλώνα (ειδίκευση τεχνιτών αλουμινίου).

Τέλος, τα καταστήματα κράτησης συμμετείχαν σε εκθέσεις που διοργανώθηκαν σε τοπικό επίπεδο, όπως συμμετοχή κρατουμένων του εργαστηρίου κεραμικής-αγγειοπλαστικής του Κ.Κ. Μαλανδρινού στην 8η Πανελλαδική Έκθεση Καλλιτεχνικής Κεραμικής και στην 4η Έκθεση Γλυπτικής.

Άθληση των κρατουμένων:

Από το 2016 υλοποιούνται προγράμματα άθλησης σε καταστήματα κράτησης σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, με σκοπό την αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων, τη βελτίωση της ψυχικής και σωματικής υγείας τους και την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.

Στο πλαίσιο αυτό, εντός του 2019 υλοποιήθηκαν προγράμματα άθλησης σε εννέα (9) καταστήματα κράτησης και ειδικότερα στα καταστήματα κράτησης Αλικαρνασσού, Χανίων, Γρεβενών, Θεσσαλονίκης, Μαλανδρινού, Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου, Ε.Α.Κ.Κ.Ν Κασσαβέτειας και Α.Κ.Κ. Κασσάνδρας.

Πραγματοποιήθηκαν αθλητικοί αγώνες όπως ποδοσφαίρου και μπάσκετ στο Ε.Κ.Υ.Κ. Κορυδαλλού.

Τέλος, υλοποιήθηκε το αθλητικό πρόγραμμα «Be active» στο Ε.Κ.Κ.Ν. Βόλου, το πρόγραμμα Same Field από την Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία στο Κ.Α.Τ.Κ. Ελεώνα Θήβας και αθλητική δράση από την Ελληνική Ομοσπονδία Πετοσφαίρισης στο Κ.Κ. Κορυδαλλού II.

Αγροτικά καταστήματα κράτησης:

Κατά το έτος 2019 συνεχίστηκαν οι προσπάθειες αναδιοργάνωσης των Αγροτικών καταστημάτων κράτησης και των παραγωγικών εργαστηρίων, με σκοπό την ενίσχυση της επανένταξης των κρατουμένων και την αυτοχρηματοδότηση των δομών (σύμφωνα και με σχετικό πόρισμα ομάδας εργασίας που είχε συσταθεί γι' αυτό το σκοπό σε συνεργασία με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης).

Απώτερος στόχος είναι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των κρατουμένων και η απόκτηση εργασιακών δεξιοτήτων.

Αντί επιλόγου:

Η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση των κρατουμένων αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση σωφρονισμού και ομαλής επανένταξης στην κοινωνία.

Στο πλαίσιο αυτό είναι αναγκαίος ο σχεδιασμός και νέων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης των κρατουμένων σε όλα τα καταστήματα κράτησης.

Μια πραγματική μεταρρύθμιση του σωφρονιστικού μας συστήματος θα πρέπει να στηρίζεται στους ακόλουθους πυλώνες:

1. Στην κατάργηση της έννοιας της εξατομίκευσης της μεταχείρισης που δημιουργεί διακρίσεις και ανισότητες.
2. Στην ταξινόμηση των κρατουμένων κατά ομοειδείς κατηγορίες, όχι στο πλαίσιο της ίδιας φυλακής, αλλά με κατανομή των κατηγοριών αυτών σε διαφορετικό για κάθε μία κατάσταση. Με αυτόν τον τρόπο θα πάψουν να στοιβάζονται στα ίδια σωφρονιστικά καταστήματα οι υπόδικοι με τους κατάδικους, οι χρήστες με τους εμπόρους ναρκωτικών και οι ισοβίτες με τους κρατούμενους για πλημμελή εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων.
3. Στη μετατροπή της φυλακής από τόπο στέρησης της ελευθερίας σε τόπο ελεγχόμενης ελευθερίας, έτσι ώστε να μπορεί ο κρατούμενος να ασκείται στον ελεύθερο τρόπο ζωής και να μην αποκόπτεται οριστικά και αμετάκλητα από την κοινωνία.
4. Στην καθέρωση της σωφρονιστικής νομιμότητας.
5. Στην εξασφάλιση εργασίας σε όλους.

Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της ομαλής επανένταξης των αποφυλακισμένων στην κοινωνία, κρίνεται απαραίτητη η ενεργοποίηση των -ανενεργών μέχρι σήμερα- διατάξεων του Σωφρονιστικού μας Κώδικα περί επιτροπών κοινωνικής υποστήριξης αποφυλακισμένων (άρθρο 81), ημιελεύθερης διαβίωσης κρατουμένων (άρθρο 59), οργάνωσης εργασίας έξω από τα καταστήματα κράτησης (άρθρο 42), τμηματικής έκτισης των ποινών (άρθρο 63) και παροχής κοινωφελούς εργασίας (άρθρο 64).

Η όλη προσπάθεια θα πρέπει, σε τελευταία ανάλυση, να κατατείνει σε έναν θεμελιώδη στόχο: να διασφαλισθεί η ομαλή επανένταξη των κρατουμένων στην κοινωνία, καθιστώντας τις φυλακές κέντρα επιμόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης για όλους – «σχολεία» μιας δεύτερης ευκαιρίας στην ελπίδα και τη ζωή.

Με τις παραπάνω αλλαγές, αν οι φυλακές δε γίνουν κοινωνικά ωφέλιμες, τουλάχιστον θα πάψουν να είναι βλαπτικές στην έκταση που ήταν μέχρι σήμερα.

**ε. Σωφρονιστικό Σύστημα: Προβλήματα και προοπτικές.
Εισηγητής: Γεώργιος Καμίνης**

I. Εισαγωγή

Είναι γνωστό ότι η κατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας είναι για δεκαετίες ένα σοβαρό θέμα. Ανεξάρτητοι φορείς και οργανισμοί έχουν διαπιστώσει στο παρελθόν και καταγράψει το εύρος των προβλημάτων και των δυσλειτουργιών: η Επιτροπή μας στις ειδικές εκθέσεις της ετών 1994, 2011 και 2013, ο Συνήγορος του Πολίτη στις εκθέσεις ετών 2009 και 2011 και Ειδική Έκθεση του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης Βασανιστηρίων έτους 2014, 2018, 2019, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (έκθεση έτους 2010 και άλλες παρεμβάσεις της Επιτροπής) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) για την Ελλάδα στις εκθέσεις ετών 1994, 2001, 2005, 2007, 2008, 2009, 2011, 2013, 2015 και 2019. Η τελευταία έκθεση εστιάζει κυρίως στο ζήτημα της βίας στις ελληνικές φυλακές – ζήτημα το οποίο βεβαίως δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο. Στα τέλη του 2014, ο αριθμός των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές ήταν 12.500. Ήταν η εποχή που η CPT είχε χαρακτηρίσει τα προβλήματα «συστημικά» και τις ελληνικές φυλακές «αποθήκες ανθρώπων». Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, μετά από αλληπάλληλες καταδικαστικές αποφάσεις για τις συνθήκες κράτησης, είχε προειδοποιήσει για την έκδοση απόφασης – πιλότου.

Το 2017 ο δικαστής και Πρόεδρος του τμήματος Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθηγητής κ. Λίνος Αλέξανδρος Σισιλιάνος, σε σχετική ημερίδα (13 Φεβρουαρίου 2017, με θέμα «*Η Ελλάδα ενώπιων των Διεθνών οργάνων προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*»), χαρακτηριστικά ανέφερε ότι υπήρξε σαφής βελτίωση στις ελληνικές φυλακές και για το λόγο αυτό υπήρξε δραστικότερη μείωση των προσφυγών ενώ, με βάση την σχετική πρόοδο, το δικαστήριο αντιμετωπίζει πλέον με διαφορετικό τρόπο τις υποθέσεις που αφορούν συνθήκες κράτησης για την περίοδο 2015 και εφεξής.

Ο κ. Σισιλιάνος, στην από 18/2/2020 Κοινή Συνεδρίαση της Επιτροπής μας με την Διαρκή Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης είπε ότι: «.....Υπάρχουν αρκετές εκκρεμείς προσφυγές, περίπου 200 αλλά τα ζητήματα θα λυθούν εάν θεσπιστεί αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα για τη προστασία των κρατουμένων από τις ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης». Για το ζήτημα αυτό υπάρχει μία μελέτη και μία έτοιμη νομοθετική πρόταση ήδη στο ιστότοπο της πρώην Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής αλλά και μία σχετικά πρόσφατη (2020) πρόταση νόμου των μελών της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Παρακολούθησης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πλην του ΚΚΕ και της Ελληνικής Λύσης), που έχουν σχετικά πρόσφατα καταθέσει με τίτλο *"Εναρμόνιση εθνικών διατάξεων με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) και θέσπιση ειδικού ένδικου μέσου για τις συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα»*.

Ο κ. Σισιλιάνος είπε, επίσης ότι χρειάζεται μια ορθολογική κατανομή των κρατουμένων γιατί δεν αντιμετωπίζουν όλες οι φυλακές υπερπληθυσμό. Ενδεικτικό είναι το παράδειγμα του Κέντρου Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων στον Ελαιώνα, στο οποίο, όπως αναφέρεται σε σχετική απάντηση του αρμοδίου Υπουργού, μέσα στο 2019 και μέχρι τον Φεβρουάριο του 2020, έγιναν μόλις 7 αιτήματα μεταγωγής δεκτά. Το κέντρο έχει περισσότερους υπαλλήλους από κρατουμένους. Δυνατότητες θέσεων έχουν και οι Αγροτικές Φυλακές σήμερα.

Η θέσπιση αποτελεσματικού ένδικου βοηθήματος φαίνεται λοιπόν ότι απασχόλησε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο τα αμέσως προηγούμενα χρόνια και όχι οι συνθήκες κράτησης οι οποίες φαίνεται ότι παρουσίασαν βελτίωση. Αυτό σίγουρα οφείλεται πρωτίστως, στη μείωση του υπερπληθυσμού με τις γνωστές βαλβίδες αποσυμπίεσης των πρόωρων αποφυλακίσεων. Αυτό έχει γίνει και στο παρελθόν με τον ν.3727/2008, με πρωτοβουλία του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Χατζηγάκη, τον ν.3772/2009 με πρωτοβουλία του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Δένδια, τον ν.4043/2012 με πρωτοβουλία του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Παπαϊωάννου (κυβέρνηση Λ. Παπαδήμου), τον ν.4198/2013 (Α' 215), με πρωτοβουλία του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης κ. Αθανασίου (τότε μάλιστα υπήρχαν διατάξεις για πρόωρη απόλυση για ποινές κάθειρξης πάνω από 10 χρόνια για αδικήματα του νόμου περί ναρκωτικών), τον ν.4274/2014, με πρωτοβουλία και πάλι του κ. Αθανασίου.

Το σωφρονιστικό σύστημα βέβαια πρέπει να σταματήσει κάποια στιγμή να δουλεύει με βαλβίδες αποσυμπίεσης αλλά αυτό απαιτεί τη συνεργασία όλων των εξουσιών. Η ομαλή κοινωνική επανένταξη η οποία ξεκινά μέσα στη φυλακή, θέλει σίγουρα αρκετή δουλειά, αλλά αυτό είναι το στοίχημα σε ένα Κράτος Δικαίου.

Ο υπερπληθυσμός όμως έχει κάνει την επανεμφάνισή του από τα τέλη του 2018 και συνεχώς αυξάνεται. Το αναφέρει και ο Συνήγορος του Πολίτη στην σχετική έκθεσή του (2018) ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι *«Η επανεμφάνιση φαινομένων υπερπληθυσμού επαναφέρει στην επικαιρότητα παλαιότερη πρόταση του ΕΜΠ, ότι η βελτίωση των συνθηκών εγκλεισμού προϋποθέτει την ολιστική προσέγγιση στη διαχείριση του φαινομένου. Σε αυτή την κατεύθυνση πρέπει να αναληφθούν κεντρικές νομοθετικές παρεμβάσεις για τον εξορθολογισμό των ποινών, την προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και τη μείωση του χρόνου εγκλεισμού με την υιοθέτηση εναλλακτικών μέτρων.»*

Το πρώτο επιχειρεί να το κάνει ο νέος Ποινικός Κώδικας του 2019, όπως είπε και ο κ. Σισιλιάνος στη κοινή συνεδρίαση που προαναφέρθηκε, με αμφίβολα ωστόσο μέχρι στιγμής αποτελέσματα.

Τα άλλα δύο σημεία που υποδεικνύει ο Συνήγορος του Πολίτη είναι πλέον αποκλειστική αρμοδιότητά του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και εντάσσονται στην υλοποίηση του Στρατηγικού Σχεδίου για το Σωφρονιστικό Σύστημα 2018-2020 το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή από την προηγούμενη κυβέρνηση.

Η παρούσα Κυβέρνηση υιοθέτησε το σχέδιο και δεσμεύτηκε να υλοποιήσει (όπως ανέφερε στην β΄ συνεδρίαση της Επιτροπής μας ο αρμόδιος Υφυπουργός). Το σχέδιο αυτό φαίνεται να κινείται στους άξονες : α. **Ανθρωπισμός**, με την έννοια της εξασφάλισης ανθρώπινων συνθηκών διαβίωσης για τους κρατούμενους και εργασίας για το προσωπικό αλλά και της χρήσης της φυλακής ως έσχατο μέσο τιμώρησης, β. **Ασφάλεια**, με την έννοια της προστασίας των κρατουμένων από περιστατικά βίας και τη μείωση της διαφθοράς, ασφάλεια για το προσωπικό αλλά και ασφάλεια της κοινωνίας με την ισορροπημένη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος, γ. **Επανάταξη**, με την έννοια της ανάπτυξης κατάλληλων προγραμμάτων για την εξατομικευμένη υποστήριξη και εκπαίδευση των κρατουμένων μέσα στη φυλακή και τη συνέχιση της υποστήριξης μετά την αποφυλάκιση ώστε να μειωθεί η νέα εμπλοκή με το έγκλημα, δ. **Διαφάνεια**, με την έννοια του συνεχούς ελέγχου του συστήματος, του ανοίγματος των φυλακών στην κοινωνία και της χρηστής και αποτελεσματικής διοίκησης.

Οι Στρατηγικοί στόχοι του ως άνω Στρατηγικού Σχεδίου για το Σωφρονιστικό Σύστημα 2018-2020 είναι:

1. Βελτίωση συνθηκών κράτησης – εκσυγχρονισμός υποδομών.
2. Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού – εκπαίδευση προσωπικού – διοίκηση.
3. Μείωση του υπερπληθυσμού – εναλλακτικά μέτρα και αξιόπιστη έκτιση των ποινών τους -πρόληψη & αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας.
4. Ασφάλεια προσωπικού και κρατουμένων – Νομιμότητα – Έλεγχος.
5. Προετοιμασία επανάταξης – μετασωφρονιστική μέριμνα.
6. Υπηρεσίες υγείας στις φυλακές σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας.

Επισημαίνεται ότι στο εν λόγω Σχέδιο αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Μέχρι σήμερα, αποστολή των φυλακών και του σωφρονιστικού συστήματος γενικότερα ήταν κυρίως η επιδίωξη της ασφάλειας, με όρους διεύρυνσης της ποινικής καταστολής. Βασική στρατηγική προτεραιότητα σε επίπεδο κεντρικού σχεδιασμού ήταν η δημιουργία νέων χώρων κράτησης, δηλαδή το χτίσιμο νέων φυλακών. Ωστόσο, αποτελεί πλέον γενική παραδοχή ότι το πρόβλημα του υπερπληθυσμού δεν αντιμετωπίζεται με αύξηση των χώρων κράτησης¹.

Μια δεύτερη πρακτική που έχει ευρέως χρησιμοποιηθεί εδώ και δεκαετίες είναι η νομοθέτηση έκτακτων μέτρων αποφυλάκισης και η νομοθετική επέκταση των κοινοτικών ποινών και μέτρων για την αντιμετώπιση επειγουσών αναγκών (επέκταση ορίων μετατροπής και αναστολής της ποινής, ευνοϊκότερες ρυθμίσεις για την υπ' όρο απόλυση, τον ευεργετικό υπολογισμό, την κατ' οίκον έκτιση, την κοινωφελή εργασία, την αναστολή υπό επιτήρηση). Ωστόσο οι παρεμβάσεις αυτές είχαν μόνο διαχειριστικό χαρακτήρα και δεν συνοδεύτηκαν από πολιτικές για την αντιμετώπιση των αιτιών του προβλήματος. Περαιτέρω, δεν προωθήθηκαν ουσιαστικές

¹ Βλ. ενδεικτικά τη Λευκή Βίβλο για τον υπερπληθυσμό του Συμβουλίου της Ευρώπης, Μάρτιος 2016, διαθέσιμο στο [http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/PCCP%20documents%202016/PC-CP%20\(2015\)%206_E%20Rev%203%20White%20Paper%203%20March%202016.pdf](http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/PCCP%20documents%202016/PC-CP%20(2015)%206_E%20Rev%203%20White%20Paper%203%20March%202016.pdf)

μεταρρυθμίσεις ούτε έγιναν επενδύσεις πόρων (σε εποχές που υπήρχαν) για θετικές παρεμβάσεις με σκοπό τον εξανθρωπισμό του συστήματος².

Έτσι, η χώρα μας έχει βρεθεί υπόλογη για παραβιάσεις δικαιωμάτων των κρατουμένων, καθώς οι συνθήκες κράτησης ήταν πολλές φορές απάνθρωπες: υπερβολικός συνωστισμός με τριώροφα κρεβάτια και στρώματα στους διαδρόμους, συνθήκες υγιεινής απαράδεκτες, έλλειψη βασικών υπηρεσιών υγείας, διαφθορά και βία, κίνδυνος για τη σωματική ασφάλεια των κρατουμένων αλλά και του προσωπικού»

II. Η Αντεγκληματική Πολιτική σήμερα – Θεσμικές ενέργειες και πρωτοβουλίες υπό το φως των δικαιωμάτων των κρατουμένων– Οργάνωση του σωφρονιστικού συστήματος - Επανάταξη και εναλλακτικοί τρόποι έκτισης ποινής

Παρά τις δεσμεύσεις των αρμοδίων πολιτικών προϊσταμένων να υλοποιήσουν το Σχέδιο για το Σωφρονιστικό Σύστημα 2018-2020, η αντεγκληματική πολιτική σήμερα φαίνεται ότι κινείται σε ακριβώς αντίθετη τροχιά και άξονες από το Σχέδιο αυτό, ή τουλάχιστον έχει επικεντρωθεί αποκλειστικά σε συγκεκριμένους, μεμονωμένους υπο-άξονες των στρατηγικών στόχων και κυρίως στην ασφάλεια, με όρους αστυνομοκρατικής αντίληψης, γεγονός που έχει άμεση επίπτωση στον πυρήνα των δικαιωμάτων των κρατουμένων. Η νομοθέτηση αλλά και η κανονιστικώς δρώσα διοίκηση κινήθηκε, με αποσπασματικό τρόπο, στην ίδια κατεύθυνση.

Βασικές θεσμικές ενέργειες και πρωτοβουλίες από την 9^η Ιουλίου 2019 μέχρι σήμερα, ήταν:

1. **Η μεταφορά της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής και των αρμοδιοτήτων της στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.** Η ενέργεια αυτή είναι, κατά την εκτίμηση πολλών μελών της Επιτροπής, απολύτως αντίθετη στο μοντέλο των σύγχρονων ευρωπαϊκών χωρών που παραδοσιακά αναθέτουν την αντεγκληματική πολιτική στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το οποίο έχει αντίστοιχη εξουσία και εύλογα εγγενή ανατακτατικά προς μία προσέγγιση του σωφρονιστικού συστήματος υπό όρους δικαιοσύνης, προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στόχευσης στην κοινωνική επανάταξη.

Η μεταφορά της αρμοδιότητας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη φαίνεται ότι συνοδεύτηκε από μία αστυνομοκρατικού χαρακτήρα αντίληψη για την αντεγκληματική πολιτική και αντίστοιχες ενέργειες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι διεγράφη από τον ιστότοπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης το σύνολο της πληροφορίας που αφορούσε τις φυλακές και την Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής (στατιστικά στοιχεία κρατουμένων, ημερήσια δύναμη φυλακών,

² Βλ. ενδεικτικά τα πορίσματα των Διακομματικών Επιτροπών της Βουλής για το Σωφρονιστικό Σύστημα ετών 1994, 2011, 2013.

μελέτες, εκδόσεις κλπ.) χωρίς να μεταφερθεί η πληροφορία αλλού άμεσα παρά μόνο μετά από αρκετούς μήνες.

Είναι χαρακτηριστικό ότι τα δελτία τύπου της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής σχεδόν εξαντλήθηκαν σε ανακοινώσεις για εφόδους και αιφνιδιαστικούς ελέγχους στα κελιά κρατουμένων και παράνομα ευρήματα. Σχετική είναι και η παρατηρηθείσα τροφοδότηση του Τύπου με περιστατικά βίας και διαφθοράς στις ελληνικές φυλακές, επίορκους αστυνομικούς, κελιά «σουίτες» (π.χ. <https://www.tovima.gr/2020/05/23/>), ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις όπου σε δημοσιεύματα (www.tanea.gr/2020/05/09/) διατυπώνονται σοβαρές καταγγελίες για την σημερινή κατάσταση στις ελληνικές φυλακές και κυρίως στο συγκρότημα φυλακών Κορυδαλλού και τις σχετικές πληροφορίες φέρονται να έχουν διοχετεύσει στον Τύπο στελέχη του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

2. Με το άρθρο 98 του Ν. 4623/2019 ανεστάλη, τον Αύγουστο του 2019 η εφαρμογή του θεσμού της παροχής κοινωφελούς εργασίας είτε ως κύριας ποινής είτε κατόπιν μετατροπής ποινής στερητικής της ελευθερίας ώστε, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση, *"να υπάρξει καλύτερη προετοιμασία των σχετικών διαδικασιών"*. Όπου κατά τον νέο Ποινικό Κώδικα προβλέπεται η κοινωφελής εργασία διαζευκτικά με τη φυλάκιση, τώρα απειλείται μόνο η τελευταία, δηλαδή η ποινή του εγκλεισμού, ενώ όπου προβλέπεται η παροχή κοινωφελούς εργασίας ως μόνη ποινή, τώρα, τη θέση της παίρνει η χρηματική ποινή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τους πολίτες που αδυνατούν να καταβάλουν τα αντίστοιχα ποσά.

Με τον Νέο Ποινικό Κώδικα προβλέφθηκε η παροχή κοινωφελούς εργασίας όχι μόνο ως μετατροπή ποινής φυλάκισης αλλά και ως κύρια ποινή (άρθρο 55 του ΠΚ) ενώ με τον προϊσχύοντα κώδικα η κοινωφελής εργασία μπορούσε να επιβληθεί μόνο κατόπιν αδυναμίας καταβολής του ποσού μετά από μετατροπή στερητικής της ελευθερίας ποινής σε χρηματική ποινή ή πρόστιμο.

Με τον τρόπο αυτό η χώρα συμμορφώθηκε σε υποδείξεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και υιοθέτησε, κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ένα σύστημα έκτισης εναλλακτικών ποινών, προκειμένου να αποφεύγεται ή έστω να περιορίζεται ο εγκλεισμός στη φυλακή. Η υιοθέτηση των εναλλακτικών της φυλάκισης μέτρων είναι, επίσης, άρρηκτα συνδεδεμένη με την αντιμετώπιση του φαινομένου του υπερπληθυσμού των φυλακών καθώς προτάσσεται πανευρωπαϊκά ως βασικό μέτρο μείωσης του υπερπληθυσμού και κατά συνέπεια ως μέσο διασφάλισης της αξιοπρεπούς μεταχείρισης των κρατουμένων και της εύρυθμης λειτουργίας των φυλακών.

Είναι βέβαια γεγονός ότι εντοπίζονται και κάποια προβληματικά σημεία όσον αφορά την εφαρμογή του νέου θεσμού της κοινωφελούς εργασίας ως κύριας ποινής όπως:

α. Δεν προκύπτει με σαφήνεια ότι απαιτείται η συναίνεση του καταδίκου, όταν επιβάλλεται η κοινωφελής εργασία ως κύρια ποινή.

β. Δεν προκύπτουν με σαφήνεια οι ώρες κοινωφελούς εργασίας που κάθε φορά επιβάλλονται και η διάρκειά της.

γ. Δεν αναφέρεται ότι την επιβλέπουν οι επιμελητές κοινωνικής αρωγής.

Ζητούμενο είναι το κατά πόσο μπορούν οι Υπηρεσίες Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής να ανταπεξέλθουν στην πλήρη (δηλ. και ως κύρια ποινή) εφαρμογή του θεσμού, χωρίς ενίσχυση της στελέχωσής τους και του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας τους.

Ωστόσο, μέλημα της πολιτείας θα έπρεπε να είναι η προετοιμασία για την έκδοση της σχετικής ΥΑ που προβλέπει το άρθρο 81 του ΠΚ, προκειμένου να θεσμοθετηθεί το κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής του θεσμού της κοινωφελούς εργασίας ως κύριας ποινής, καθώς και η εν γένει ενίσχυση των υπηρεσιών επιμελητών κοινωνικής αρωγής και όχι η άνευ άλλου τινός και επ' αόριστον αναστολή εφαρμογής του θεσμού συλλήβδην, ο οποίος εισήχθη και εφαρμόζεται στην Ελλάδα, ήδη, από το 1991 με το ν. 1941/1991.

3. Την ίδια στιγμή, δεν έχουν γίνει ενέργειες για την επέκταση της εφαρμογής του μέτρου της ηλεκτρονικής επιτήρησης, μία ακόμη μορφή εναλλακτικού τρόπου έκτισης της ποινής που φαίνεται να τυγχάνει πολύ περιορισμένης εφαρμογής στη χώρα μας. Εδώ αξίζει να αναφερθεί ότι το μέτρο της ηλεκτρονικής επιτήρησης θα μπορούσε να τύχει μεγαλύτερης εφαρμογής στις περιπτώσεις των προσωρινά κρατουμένων οι οποίοι παραδοσιακά αποτελούν το 1/3 του συνολικού αριθμού των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές.

4. Έγιναν νέες αλλαγές στον Ποινικό Κώδικα με αυστηροποίηση κάποιων ποινών.

5. Έγιναν προπαρασκευαστικές πράξεις για τη μετεγκατάσταση του συγκροτήματος Κορυδαλλού.

Επισημάνθηκε στην Επιτροπή μας ότι το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Καταστημάτων Κράτησης (Β' 1575/2001) είχε χρονικό ορίζοντα λήξης το έτος 2016 και είχε διαμορφωθεί στο πλαίσιο του ν. 2742/1999 (ΦΕΚ 207 Α/ 07-10-1999). Για την τυχόν κατασκευή νέας φυλακής ή την μεταφορά υπάρχουσας είναι απαραίτητη η αξιολόγηση και τροποποίηση του ως άνω από 2001 χωροταξικού πλαισίου των φυλακών καθώς υπάρχουν σημαντικά νέα δεδομένα που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν σχετικά με τον πληθυσμό της χώρας, την οικονομία, την εγκληματικότητα και φυσικά την εν γένει ανάπτυξη της χώρας με σκοπό μια σύγχρονη ρεαλιστική προσέγγιση που δεν θα πλήττει τον κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό χώρο.

Σημειώνεται ότι ουδέποτε χορηγήθηκε σε ερωτώντες βουλευτές από τον αρμόδιο Υπουργό αντίγραφο σχετικής μελέτης που φέρεται να έχει εκπονηθεί.

Επιπρόσθετα, σε αντίθεση με όσα προαναφέρθηκαν, με το άρθρο 185 του ν.4662/2020 ανατέθηκε στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη η αρμοδιότητα ανάθεσης και υλοποίησης της μελέτης για την κατασκευή, συντήρηση και εξοπλισμό των νέων εγκαταστάσεων προς μετεγκατάσταση του Συγκροτήματος φυλακών Κορυδαλλού (άρθρο 50

του ν.4412/2016). Όλα τα παραπάνω, αλλά και η παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών (που δεν εντάσσονται στον σκληρό πυρήνα του κράτους) μπορούν να γίνουν, σύμφωνα με την διάταξη, κατ' εφαρμογή της παρ. 3 του άρθρου 50 του ν. 4412/2016, η οποία ορίζει ότι η αναθέτουσα αρχή, προκειμένου να πραγματοποιήσει την κατασκευή και πιθανόν τη λειτουργία και συντήρηση του έργου, μπορεί να κρίνει σκόπιμη την παραχώρηση άλλου εργολαβικού ανταλλάγματος εκτός από πλήρη χρηματική καταβολή ή αντιπαροχή ακινήτων, χωρίς τη μεταβίβαση στον ανάδοχο του λειτουργικού κινδύνου, που απορρέει από την εκμετάλλευση των εν λόγω έργων και ο οποίος συμπεριλαμβάνει κίνδυνο ζήτησης ή προσφοράς ή αμφοτέρων. Τέτοια ανταλλάγματα μπορεί να είναι η παραχώρηση της χρήσης ή της εκμετάλλευσης του έργου για ορισμένη χρονική περίοδο με εγγυημένα έσοδα, η αντιπαροχή γεωργικών ή μεταλλευτικών ή βιομηχανικών προϊόντων ή υπηρεσιών και άλλα.

Είναι προφανές ότι άνοιξε ο δρόμος για την ιδιωτικοποίηση μέρους της λειτουργίας των φυλακών ενώ ο ρόλος της ΚΤΥΠ (Κτιριακές Υποδομές Α.Ε) υποβαθμίστηκε.

6. Παραδόθηκε νέα φυλακή (στον Νικηφόρο Δράμας).
7. Επιλογή Διευθυντών και Αρχιφυλάκων με αδιαφανή κριτήρια, χωρίς την νόμιμη διαδικασία αξιολογήσεων και κρίσεων.
8. Συμβάσεις με απευθείας ανάθεση πολλών χιλιάδων ευρώ σε νεοσυσταθείσες εταιρίες και σε εταιρίες που είχαν προβεί σε αλλαγή σκοπού ελάχιστες μέρες .
9. Υπήρξαν και περιπτώσεις επιμέρους περιστατικών που είδαν το φως της δημοσιότητας (υπόθεση του περιφερόμενου από τον Κορυδαλλό στα Γρεβενά και ξανά πίσω φοιτητή - κρατουμένου Βασιλείου Δημάκη, ο οποίος μετά χιλίων κόπων και βασάνων επέστρεψε τελικά στον χώρο κράτησής του για να συνεχίσει ομαλά τις σπουδές του) και άφησαν μεγάλα περιθώρια αμφιβολιών για τη νομιμότητα και σοβαρότητα του όλου χειρισμού της Γενικής Γραμματέως Αντεγκληματικής Πολιτικής.
10. Πρόσφατα αναρτήθηκε σχέδιο νόμου στη δημόσια διαβούλευση όπου μεταξύ άλλων αυστηροποιούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης τακτικών αδειών και οι προϋποθέσεις μεταγωγής σε αγροτική φυλακή λόγω αποδράσεων κατά τα έτη 2016-2019. Πρόκειται για μία μάλλον οπισθοδρόμηση από τον στόχο της ομαλής κοινωνικής επανένταξης αλλά και την ενίσχυση του μοντέλου των αγροτικών φυλακών και γενικά της «ημιελεύθερης» διαβίωσης και των εναλλακτικών τρόπων έκτισης ποινής, ως βασικού στόχου πανευρωπαϊκά στην αντεγκληματική πολιτική.

Έχει επισημανθεί στην Επιτροπή ότι το ποιοι πάνε στις αγροτικές φυλακές, το κρίνει το υπουργείο. Το ποιοι παίρνουν άδειες από τη φυλακή το κρίνει το αρμόδιο Συμβούλιο Φυλακών. Αντί της θωράκισης λοιπόν της ορθής κρίσης, κατά το μέτρο του εφικτού (διότι «απώλειες» πάντα θα υπάρχουν), της ενίσχυσης των ψυχοκοινωνικών δραστηριοτήτων και άλλων προγραμμάτων (εκπαιδευτικών/επαγγελματικής κατάρτισης) στη φυλακή αλλά και της ενίσχυσης των υποδομών και των δραστηριοτήτων και μονάδων των αγροτικών φυλακών, συρρικνώνονται οι προϋποθέσεις χορήγησης αδειών και μεταγωγής στις αγροτικές φυλακές.

Τέτοιες προσεγγίσεις απομακρύνουν πολύ την αντεγκληματική πολιτική από τον βασικό της στόχο που είναι η ομαλή επανένταξη των κρατουμένων.

III. Η σωφρονιστική πραγματικότητα - Υπερπληθυσμός και Ασφάλεια και εν τω μέσω της πανδημίας– Στήριξη εργαζομένων

A. Το σύνολο των κρατουμένων, στις 15/9/2020 ήταν 11.501, με ανώτατο όριο χωρητικότητας τις 10.175 θέσεις. Οι είκοσι τρεις (23) από τις τριάντα έξι (36) φυλακές της χώρας ξεπερνούν το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο χωρητικότητάς τους. Μεγάλος αριθμός από αυτές παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό υπερπληρότητας. 11 φυλακές έχουν αριθμό κρατουμένων σχεδόν διπλάσιο της δυναμικότητάς τους με κάποιες να ξεπερνούν και το όριο αυτό.

Ο διαθέσιμος χώρος κράτησης (εξαιρουμένου του χώρου w.c) πρέπει να είναι τουλάχιστον 4 τ.μ για κάθε κρατούμενο σε κελί, σύμφωνα με τα ελάχιστα κριτήρια που τίθενται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και κάθε μορφής απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας - CPT ([Living space per prisoner in prison establishments: CPT Standards](#)). Η Επιτροπή βεβαίως συστήνει στα κράτη μέλη να καταβάλλουν προσπάθεια προκειμένου να διατίθεται σε κάθε κρατούμενο ο επιθυμητός χώρος, που είναι φυσικά μεγαλύτερος του ελάχιστου.

Όταν λοιπόν έχει εξασφαλιστεί αυτή η συνθήκη, τότε, σε συνδυασμό με τις λοιπές συνθήκες κράτησης δηλ. την παροχή ψυχοκοινωνικής στήριξης, δημιουργικής απασχόλησης, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των κρατουμένων αλλά και την ενίσχυση της σωφρονιστικής διοίκησης και την επιμόρφωση των προσωπικού, συντίθεται ένα πλέγμα αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης που ανταποκρίνεται στα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα ([Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τον υπερπληθυσμό των φυλακών](#), [Λευκή Βίβλος για τον Υπερπληθυσμό των Φυλακών](#)). Στις ελληνικές φυλακές σήμερα απέχουμε πολύ απ' αυτόν τον στόχο, με αποτέλεσμα το σύνολο των δικαιωμάτων των κρατουμένων να βρίσκεται σε κίνδυνο.

Σε πρόσφατο δημοσίευμα αναδείχθηκε έντονο πρόβλημα υπερσυνωστισμού στη φυλακή Αλικαρνασσού ([Εφ.Συν, 31.08.2020](#)). Στις εικόνες που κυκλοφόρησαν φαίνονται στοιβαγμένα κρεβάτια σε κελιά, ακόμα και σε τριώροφη διάταξη και ελάχιστος ζωτικός χώρος για τους κρατούμενους. Σημειώνεται ότι τριώροφα αυτοσχέδια κρεβάτια στο παρελθόν φαίνεται να έχουν υπάρξει μόνο στην περίπτωση της Φυλακής Τρίπολης. Για τις συνθήκες αυτές η χώρα μας καταδικάστηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου το 2014 και το ύψος της αποζημίωσης που επιδικάστηκε σε έναν από τους προσφεύγοντες ήταν το μεγαλύτερο που είχε μέχρι τότε επιδικαστεί σε κρατούμενο ([Εφημ. Καθημερινή, 29.05.2014](#)). Για τη φυλακή αυτή, ο Συνήγορος του Πολίτη είχε ζητήσει ακόμη και την παύση λειτουργίας της ([Συνήγορος του Πολίτη, ΕΜΠ, ΕΕ 2014](#)). Σχετική απάντηση του αρμοδίου Υπουργού επιβεβαιώνει τα τριώροφα κρεβάτια στην Αλικαρνασσό και χαρακτηριστικά αναφέρει «...οι εικόνες του διαλαμβανόμενου στην εν θέματι ερώτηση δημοσιεύματος τύπου απεικονίζουν τω όντι χώρους του Καταστήματος Κράτησης (Κ.Κ.) Αλικαρνασσού.Σημειώνεται δε ότιστα εκατόν πέντε (105) κελιά που διαθέτει, εμβαδού 8,53 τ.μ. έκαστο (συμπεριλαμβανομένης τουαλέτας, εμβαδού

0,81 τ.μ.), διαβιούν 2 έως 3 κρατούμενοι ανά κελί, ανάλογα με την πληρότητα.» Δηλ., υπό συνθήκες πανδημίας έως και 3 κρατούμενοι διαβιούν σε κελί κάτω των 8 τ.μ. (εξαιρουμένου του χώρου w.c). Με τέτοιες συνθήκες δυστυχώς αντεγκληματική πολιτική δεν γίνεται, ή γίνεται για πολύ λίγους.

Η χώρα μας έχει ήδη καταδικαστεί δύο φορές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για τις συνθήκες κράτησης στη Φυλακή Αλικαρνασσού ([N.A. κ.ά. κατά Ελλάδας](#), 36546/10, 23 Οκτωβρίου 2014, § 76 επ.· [Kalandia κατά Ελλάδας](#), 48684/15, 6 Οκτωβρίου 2016).

Τονίστηκε επανειλημμένα, από τον Μάρτιο του 2020, η ανάγκη λήψης μέτρων για την προστασία κρατουμένων και υπαλλήλων από τον κορωνοϊό. Μεταξύ αυτών, τονίστηκε η ανάγκη άμεσης αποσυμφόρησης, με συγκεκριμένα κριτήρια.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας μεταξύ άλλων αναφέρει: *"Οι φυλακές και άλλες αρχές κράτησης πρέπει να διασφαλίσουν ότι γίνονται σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα αυτών που βρίσκονται υπό κράτηση, ότι οι άνθρωποι δεν είναι αποκομμένοι από τον εξωτερικό κόσμο και - το πιο σημαντικό - ότι έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες και επαρκή παροχή υγειονομικής περίθαλψης Θα πρέπει να εξεταστεί η προσφυγή σε μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων του προδικαστικού σταδίου, του σταδίου διεξαγωγής της δίκης αλλά και της καταδίκης καθώς και μετά την καταδίκη. Πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μη στερητικά της ελευθερίας μέτρα για φερόμενους παραβάτες και κρατούμενους με προφίλ χαμηλού κινδύνου και ευθύνες φροντίδας, με προτίμηση σε έγκυες γυναίκες και γυναίκες με εξαρτώμενα παιδιά ([Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention, WHO](#)).*

Δεν υπήρξε ανταπόκριση της Πολιτείας. Αντ' αυτού φαίνεται ότι την 13^η Αυγούστου 2020 ανακοινώθηκαν ξανά, όπως δηλ. συνέβη τον Μάρτιο, μέτρα περιορισμού θεμελιωδών δικαιωμάτων των κρατουμένων, όπως αυτά περιγράφονται στον Σωφρονιστικό Κώδικα και τον Κανονισμό Λειτουργίας καταστημάτων κράτησης Τύπου Α' και Β'. Τα μέτρα αυτά δεν φαίνεται, ούτε αυτή τη φορά, να περιβάλλονται τον τύπο πράξης νομοθετικής ή κανονιστικής ισχύος, γεγονός που τα καθιστά πλέον, τουλάχιστον κάποια εξ αυτών, αμφιβόλου νομίμου ερείσματος. Η παρατήρηση αυτή ισχύει ιδίως όταν τα μέτρα αυτά συνεπάγονται περιορισμούς δικαιωμάτων, έχουν μεγάλη διάρκεια και επαναλαμβάνονται, ως τα μοναδικά μέχρι σήμερα μέτρα της Πολιτείας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας στις φυλακές.

Πλέον όλες οι χώρες της ΕΕ έχουν λάβει μία δέσμη σχετικών αντισταθμιστικών των περιορισμών δικαιωμάτων των κρατουμένων μέτρων αλλά και μέτρα αποσυμφόρησης λόγω της πανδημίας. Η Ελλάδα αποτελεί ένα από τα εννέα (9) κράτη που, τουλάχιστον μέχρι τον Ιούνιο, δεν είχαν λάβει μέτρα αποσυμφόρησης (Εσθονία, Λιθουανία, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Μάλτα, Λουξεμβούργο, Ρουμανία, Σλοβακία, τα υπόλοιπα οκτώ (8) κράτη, βλ [Coronavirus and prisons in the EU, EPRS, June 2020](#)). Πλέον υπάρχουν επιβεβαιωμένα κρούσματα κρατουμένων και υπαλλήλων.

Την ίδια στιγμή αμφισβητούνται έντονα τα μέτρα πρόληψης και προστασίας της υγείας των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές. Τον Μάρτιο του 2020 στις φυλακές υπηρετούσαν συνολικά μόλις επτά (7) ιατροί, με την φροντίδα της υγείας των κρατουμένων να επαφίεται στο καθεστώς των «κατ' επίσκεψιν» ιατρών. Στο Νοσοκομείο κρατουμένων υπηρετούσαν εκείνη την εποχή επτά (7) μόνιμοι ιατροί. Είναι επίσης, ζητούμενο εάν λειτουργεί ομαλά η ένταξη του Νοσοκομείου Κρατουμένων στο ΕΣΥ ενώ δεν φαίνεται να ενεργοποιείται η διαδικασία ένταξης του Ψυχιατρείου στο ΕΣΥ, η οποία ξεκίνησε επί προηγούμενης κυβέρνησης.

Στον ιστότοπο του πρώην Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπάρχει πολυσέλιδη μελέτη για το Συμβούλιο της Ευρώπης (2019) για το ζήτημα του υπερπληθυσμού στην Ελλάδα (<http://www.justice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=-VCi8WI-REU%3d&tabid=578>). Η μελέτη περιλαμβάνει σοβαρές προτάσεις για τη διαχείριση του υπερπληθυσμού με έμφαση στην υλοποίηση του Σχεδίου για το Σωφρονιστικό Σύστημα 2018-2020 και στα εναλλακτικά της κράτησης μέτρα. Άλλωστε, όπως αναφέρθηκε παραπάνω (βλ. υποσημ. 2), αποτελεί πλέον γενική παραδοχή ότι το πρόβλημα του υπερπληθυσμού δεν αντιμετωπίζεται με αύξηση των χώρων κράτησης. Η μελέτη αυτή δυστυχώς δεν φαίνεται να έχει αξιοποιηθεί μέχρι σήμερα.

Σε εκκρεμότητα παραμένει το ζήτημα της μη ολοκλήρωσης της διαδικασίας διορισμού των επιτυχόντων της προκήρυξης 6Κ/2018. Με την εν λόγω προκήρυξη προκηρύχθηκαν 588 θέσεις για τις φυλακές (24 θέσεις ΠΕ, 7 θέσεις ΤΕ και 557 θέσεις ΔΕ Προσωπικού Εξωτερικής Φρούρησης και ΔΕ Φύλαξης). Διακόσιοι εβδομήντα (270) από τους υποψηφίους (του κλάδου ΔΕ Φύλαξης), οι οποίοι συμπεριλαμβάνονταν στους προσωρινούς, τότε, πίνακες αποτελεσμάτων της εν λόγω προκήρυξης, είχαν προσληφθεί με οκτάμηνες συμβάσεις (οι οποίες πλέον λήγουν σταδιακά) προκειμένου να προσφέρουν άμεσα τις υπηρεσίες τους στις φυλακές και να καλύψουν πάγιες ανάγκες. Πράγματι, στις 13.5.2019 (ΑΔΑ: ΩΖΞΧΩ-ΗΑΨ) είχε δημοσιευτεί η πρώτη απόφαση (36806) για την πρόσληψη των πρώτων εκατόν εξήντα πέντε (165) υπαλλήλων φύλαξης για τα Καταστήματα Κράτησης με σύμβαση ΙΔΟΧ. Στην συνέχεια, στις 14.5.2019, υπεγράφησαν οι πρώτες είκοσι επτά (27) συμβάσεις, οι οποίες είχαν ημερομηνία λήξης την 16/01/2020, δηλαδή σήμερα έχουν λήξει. Έκτοτε, ωστόσο, ακολούθησε η έκδοση των οριστικών αποτελεσμάτων της επίμαχης προκήρυξης και περί τα τέλη Νοεμβρίου 2019, σύμφωνα με ανακοινώσεις του ΑΣΕΠ, ξεκίνησαν οι πρώτες ψυχομετρικές διαδικασίες.

Με το άρθρο 183 του ν. 4662/2020 ανανεώθηκαν, κατά παρέκκλιση των σχετικών διατάξεων οι επίμαχες συμβάσεις, καθώς, υπάρχει εκτίμηση ότι η διαδικασία της ως άνω προκήρυξης θα ολοκληρωθεί περί το Φθινόπωρο του 2020.

Τα ζητήματα της έλλειψης προσωπικού στις φυλακές της χώρας είναι μάλλον διαχρονικά. Επισημαίνονται σταθερά τόσο από τους εργαζόμενους στις φυλακές, όσο και από Ανεξάρτητους φορείς όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη, ο οποίος το βεβαιώνει και στις Ειδικές Εκθέσεις του (2018, 2019) ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων. Δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται μονίμως με κατά παρέκκλιση διατάξεις, δεδομένου ότι τα ζητήματα αυτά

συνδέονται εύλογα και άμεσα με την διατήρηση της ομαλής λειτουργίας των φυλακών και της ασφάλειας, τόσο του προσωπικού όσο και των κρατουμένων, τα δικαιώματα των οποίων είναι εν τέλει υπό συνεχή αμφισβήτηση.

Β. Όσον αφορά τα ζητήματα της ασφάλειας τα κάτωθι περιστατικά είδαν το φως της δημοσιότητας

- Μία αυτοκτονία υπαλλήλου εξωτερικής φρουράς τον Αύγουστο του 2019.
- Δύο αυτοκτονίες κρατουμένων τον Σεπτέμβρη 2019.
- Μία ανθρωποκτονία, εκτός φυλακής, από σωφρονιστικό υπάλληλο τον Νοέμβριο του 2019.
- Ένας θάνατος κρατουμένου στη φυλακή Μαλανδρίνου και ένας θάνατος κρατουμένης στη φυλακή Ελαιώνα Θηβών, τον Μάρτιο 2020.
- Μία δολοφονία κρατουμένου από συγκρατούμενο τον Μάιο 2015.
- Μία αυτοκτονία υπαλλήλου της εξωτερικής φρουράς τον Μάιο 2015.

Στις 9 Δεκεμβρίου 2019 ήρθε στο φως της δημοσιότητας περιστατικό εμπρησμού του οχήματος της Διευθύντριας του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού (ΨΚΚ), έξω από την οικία της, ενώ στις 3 Δεκεμβρίου είχε προηγηθεί αντίστοιχη ενέργεια εναντίον του Διοικητή της Εξωτερικής Φρουράς του Συγκροτήματος Καταστημάτων Κράτησης Κορυδαλλού. Η μέθοδος των εν λόγω εγκληματικών ενεργειών μοιάζει πανομοιότυπη και είναι δυστυχώς γνωστή από το παρελθόν, καθώς παρόμοια ενέργεια είχε γίνει το 2011, όπως προκύπτει από δημοσιεύματα, εναντίον του Διευθυντή των φυλακών Κορυδαλλού, ο οποίος μόλις είχε τοποθετηθεί στην θέση του Διευθυντή της φυλακής Αυλώνα.

Για την περίπτωση της Διευθύντριας του ΨΚΚ ακολούθησαν δημοσιεύματα που φέρονται να αποδίδουν την εγκληματική αυτή ενέργεια σε κρατουμένους οι οποίοι δεν επιθυμούσαν να λάβουν «εξιτήριο» από το θεραπευτικό κατάστημα, καθώς η παραμονή τους στη φυλακή φαίνεται να μπορεί να τους επιφυλάξει πιο ευνοϊκή ποινική ή σωφρονιστική μεταχείριση Τα χτυπήματα στα διευθυντικά στελέχη των φυλακών Κορυδαλλού αναδεικνύουν την άμεση ανάγκη ενίσχυσης και εμπέδωσης του αισθήματος της ασφάλειας στους χώρους των φυλακών Κορυδαλλού.

Έχουν υπάρξει επίσης και αρκετά δημοσιεύματα για παραβιάσεις τακτικών αδειών – αποδράσεις κρατουμένων π.χ. από τη φυλακή Βόλου, τη Πάτρα, την Αγιά Χανίων, τη Κασαββέτεια, το Δομοκό, τη Κόρινθο, τη Κασσάνδρα αλλά και για άγριες συμπλοκές στο Δομοκό, τον Αυλώνα. και το Βόλο.

Η ασφάλεια, με όρους προστασίας της ζωής κρατουμένων και υπαλλήλων, δεν φαίνεται να επιτυγχάνεται. Έχει τονιστεί και στην Επιτροπή μας ότι η ασφάλεια μέσα στις φυλακές πραγματώνεται μόνο με όρους δυναμικής ασφάλειας κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Χρειάζεται πρόληψη - ορθολογική κατανομή κρατουμένων - διοικητική αναδιοργάνωση και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και μόνο σε αξιοπρεπείς, κατάλληλες συνθήκες,

χωρίς υπερπληθυσμό, δηλ. και με μέτρα που στοχεύουν στην προστασία της ζωής, της υγείας και στην ομαλή επανένταξη.

Το ζήτημα της ασφάλειας κρατουμένων και εργαζομένων στις φυλακές είναι πολύπλευρο και απαιτεί συντονισμένες ενέργειες. Δεν λύνεται με κατασταλτικές μεθόδους. Ενδεδωμένο θα ήταν η ενίσχυση της συνεργασίας της Πολιτείας με το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων στον τομέα αυτό, οι οποίοι διαθέτουν την απαραίτητη τεχνογνωσία και καλές πρακτικές άλλων χωρών.

Όσον αφορά στη στήριξη των εργαζομένων είναι γνωστό ότι ένα σταθερό πλαίσιο αρχικής και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης του συνόλου των υπαλλήλων των φυλακών και η διαμόρφωση μέσα σε αυτό ενός ειδικότερου πλαισίου συνεχούς στήριξης και εποπτείας των εργαζομένων όχι μόνο θα ενισχύσει το αίσθημα της ασφάλειας προς κάθε κατεύθυνση, προλαμβάνοντας, στο μέτρο του εφικτού, περιστατικά αλλά θα αυξήσει την αξιοπιστία των υπαλλήλων των φυλακών, θα ενδυναμώσει την επαγγελματική τους εξέλιξη και θα αναβαθμίσει το αντικείμενο της εργασίας τους.

Στο διαδίκτυο βρίσκεται αναρτημένη μελέτη, η οποία έχει εκπονηθεί (με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (SRSS) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ιούνιος 2019) για την δημιουργία Ελληνικής Σωφρονιστικής Ακαδημίας (<http://www.ministryofjustice.gr/site/LinkClick.aspx?fileticket=SUHVQCXmFbQ%3D&tabid=578>). Στην μελέτη αυτή, αναφέρεται, μεταξύ άλλων η πρόβλεψη για συνεργασία της Ακαδημίας με ειδικούς επιστήμονες, ψυχολόγους με εξειδίκευση και επαγγελματική εμπειρία στην υποστήριξη ανθρώπινου δυναμικού που εργάζεται σε ιδιαίτερα αγχωτικά εργασιακά περιβάλλοντα, οι οποίοι θα συνεργάζονται με τις φυλακές και τους επιστημονικά ομολόγους τους σε αυτές, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του προσωπικού, με επισκέψεις στις φυλακές, ομάδες εποπτείας, τηλεφωνική υποστήριξη/συνεδρίες μέσω Skype κ.α.(σελ. 88). Το ζήτημα, ωστόσο, και της δημιουργίας σωφρονιστικής Ακαδημίας παραμένει μέχρι σήμερα σε εκκρεμότητα.

Επιπρόσθετα, η διαφαινόμενη χρόνια κόπωση των εργαζομένων στις φυλακές, η οποία, υπό τις συνθήκες που επιβάλλει η πανδημία, φτάνει στα όριά της, καλλιεργεί εύλογα την εντύπωση της ματαίωσης και παντελούς απαξίωσης του έργου τους. Αυτό έχει άμεσο αντίκτυπο και στις συνθήκες διαβίωσης και τα δικαιώματα των κρατουμένων και εν τέλει δυναμιτίζει κάθε, τυχόν, προσπάθεια αποτελεσματικής αντεγκληματικής πολιτικής.

IV. Προκλήσεις για το Σωφρονιστικό Σύστημα – Προτάσεις

1. Η Επιτροπή πρέπει να αρχίσει άμεσα έναν κύκλο επισκέψεων στις φυλακές της χώρας. Εάν αυτό, λόγω κορωνοϊού, κρίνεται επισφαλές για τους κρατούμενους, τότε πρέπει να βρεθούν άλλοι τρόποι για να υπάρξει ίδια αντίληψη για το τι γίνεται στις φυλακές, Για παράδειγμα :

- Να αποστέλλονται στην Επιτροπή οι ετήσιες εκθέσεις σωφρονιστικής απόδοσης των καταστημάτων κράτησης. Θα μπορούσε το Υπουργείο να ξεκινήσει με την αποστολή των εκθέσεων των ετών 2018 και 2019.

- Να ξεκινήσει ένας κύκλος επικοινωνιών της Επιτροπής, μέσω Skype με τους διευθυντές φυλακών. Μέχρι το 2019 γίνονταν εξαμηνιαίες συναντήσεις των διευθυντών. Μπορεί να οργανωθεί κάτι αντίστοιχο από το Υπουργείο και να συμμετέχει και η Επιτροπή μας.

2. Η Επιτροπή θα πρέπει να δώσει έμφαση στις κάτωθι θεματικές – κατευθύνσεις

- Έκτακτα μέτρα αποσυμφόρησης στις φυλακές λόγω κορωνοϊού και λήψη άλλων αντισταθμιστικών μέτρων.

- Βελτίωση υποδομών και μεταφορά φυλακών Κορυδαλλού.

- Σύνταξη νέου Στρατηγικού Σχεδίου για το Σωφρονιστικό Σύστημα από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

- Ο Υπερπληθυσμός θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης της Επιτροπής με πιθανή πρόσκληση εκπροσώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης και της αρμόδιας επιτροπής (CPT). Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί και στην μείωση της υποτροπής, άλλως «φαινόμενο της επιστρεφόμενης πόρτας»

- Αλλοδαποί κρατούμενοι και διαδικασία μεταφοράς για έκτιση ποινής στη χώρας τους.

- Ενίσχυση και επέκταση εναλλακτικών μέτρων έκτιση ποινής α. Άρση αναστολής του μέτρου της κοινωφελούς εργασίας και δημοσίευση της προβλεπόμενης στο άρθρο 81 του ΠΚ Υπουργικής απόφασης β. Επέκταση εφαρμογής του μέτρου της ηλεκτρονικής επιτήρησης με ειδική έμφαση στους προσωρινά κρατούμενους γ. Ενίσχυση Υπηρεσιών Κοινωνικής Αρωγής Ενηλίκων και Ανηλίκων.

- Ενίσχυση Αγροτικών Φυλακών, υλικοτεχνικής υποδομής, δομών και μονάδων

- Ενίσχυση της ορθής κρίσης του αποφασίζοντος οργάνου για τις μεταγωγές και τη χορήγηση αδειών.

- Λειτουργία Τμήματος Ημιελεύθερης Διαβίωσης στον Κορυδαλλό.

- Ενίσχυση της προστασίας της Υγείας στις φυλακές. Πρόσληψη μόνιμων ιατρών και λοιπού νοσηλευτικού προσωπικού. Λειτουργία Νοσοκομείου Κρατουμένων και ένταξη Ψυχιατρείου Κρατουμένων στο ΕΣΥ.

- Επανεένταξη και συντονισμένα προγράμματα εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, επαγγελματικής εκπαίδευσης, αθλητισμού και ψυχαγωγίας στις φυλακές, για όλους τους κρατούμενους.

- Ψυχοκοινωνική στήριξη κρατουμένων.

- Απεξάρτηση στις φυλακές.

- Λειτουργία ηλεκτρονικού επισκεπτηρίου σε όλες τις φυλακές, πρόσβαση φοιτητών κρατουμένων, για λόγους σπουδών, και λοιπών κρατουμένων σε υπηρεσίες διαδικτύου. Περνάμε, με αργά βήματα, από την αναλογική διοίκηση στην ηλεκτρονική διοίκηση και στην ψηφιακή διακυβέρνηση. Αυτή είναι η πορεία στα σύγχρονα Ευρωπαϊκά κράτη, αλλά και σε πολλά νέα κράτη μέλη. Υπάρχουν φορείς του Δημοσίου που ακόμη λειτουργούν εντελώς άναρχα, αναχρονιστικά και ξεπερασμένα, ως απολιθώματα μιας άλλης εποχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι φυλακές. Μόλις τα τελευταία 3 χρόνια έγινε μια προσπάθεια ηλεκτρονικής διασύνδεσής τους. Η παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών σε 11.500 περίπου κρατούμενους, κάποιοι εξ αυτών είναι φοιτητές πανεπιστημίων, είναι μεγάλο ζητούμενο σε θέματα πρόσβασης στην εκπαίδευση, επικοινωνίας με τις οικογένειές τους μέσω skype αλλά και σε άλλες υπηρεσίες που είναι απαγορευμένες, όπως για να τακτοποιήσουν υποθέσεις τους π.χ. φορολογικές ή άλλες. Ελάχιστοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές ανά κατάσταση, άναρχο καθεστώς ως προς τις ώρες πρόσβασης, τις ιστοσελίδες πρόσβασης και τους όρους ασφάλειας, έλλειψη ενιαίας πλατφόρμας για την ασφαλή άντληση εκπαιδευτικού υλικού είναι μόνο κάποια παραδείγματα.
- Ενίσχυση της σωφρονιστικής διοίκησης με μόνιμους μηχανισμούς επιμόρφωσης και λειτουργία της Ελληνικής Σωφρονιστικής Ακαδημίας .
- Ενίσχυση της διαφάνειας και λογοδοσίας στις φυλακές – Κρίσεις νέων διευθυντών και αρχιφυλάκων – Σώματα Ελέγχου στις Φυλακές – Έλεγχος Οικονομικής Διαχείρισης.
- Επανεξέταση του ισχύοντος πλαισίου για την διοικητική διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας υπαλλήλων – κωδικοποίηση και εξορθολογισμός.
- Μονάδες μέριμνας νέων – Τύχη Σχεδίου νόμου που είναι αναρτημένο στην διαβούλευση.

(http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=10478&fbclid=IwAR3TT_NvEIPVYLvPm52ZlgcVMUGOOhSzXaJgEzAUmAFEW1mwnQ-e2UJM)

3. Τα μέλη της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Παρακολούθησης των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πλην του ΚΚΕ και της Ελληνικής Λύσης), που έχουν πρόσφατα καταθέσει πρόταση με τίτλο *"Εναρμόνιση εθνικών διατάξεων με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) και θέσπιση ειδικού ένδικου μέσου για τις συνθήκες κράτησης στα σωφρονιστικά καταστήματα*».

Με δεδομένο ότι η κατάσταση ενός ατόμου που τελεί ακόμη υπό κράτηση σε συνθήκες για τις οποίες παραπονείται χρήζει άμεσης και αποτελεσματικής προστασίας σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ. ενδεικτικά Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδας, αριθ. 50765/11, παρ. 51, απόφαση της 13^{ης} Νοεμβρίου 2014, Παπαδάκης και λοιποί κατά Ελλάδας, αριθ. 34083/13, παρ. 50, απόφαση της 25^{ης} Φεβρουαρίου 2016, Αλεξόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδας, αριθ. 41804/13, απόφαση της 6^{ης} Οκτωβρίου 2016, παρ. 27, Κουταλίδης κατά Ελλάδας της 27^{ης} Νοεμβρίου 2014, αριθ. 18785/13, παρ. 61), το σχέδιο αυτό πρέπει να το επεξεργαστεί και η Επιτροπή μας και να συνδιαμορφωθεί η υπάρχουσα πρόταση.

στ. Το Σωφρονιστικό Σύστημα
Εισηγητής: Δημήτριος Βαγενάς

Η φυλακή ως πειθαρχικός μηχανισμός κάθε «πολιτισμένης κοινωνίας» προσπαθεί να συνδυάσει δυο αντιφατικούς στόχους. Αφ' ενός την απομάκρυνση των «κακών» και «επικίνδυνων» από το κοινωνικό σύνολο, αφ' ετέρου την επάνοδό τους σε αυτό, μέσω του σωφρονισμού.

Ήδη από την αρχαιότητα, βασικό ζήτημα αποτελεί ο ρόλος των ποινών στην κοινωνία. Πρωτοπόρος για την εποχή του ο Πλάτωνας, θέτει στην ενότητα 6 του έργου του «Πρωταγόρας», τον προβληματισμό του για τον ρόλο της ποινής και για τον παιδευτικό ή μη χαρακτήρα της.

Ωστόσο, στην Ελλάδα η θεωρία απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Λόγω των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει, σήμερα, το σωφρονιστικό μας σύστημα η φυλακή καθίσταται απλώς μία τιμωρία, ένας χώρος φύλαξης αδρανών ανθρώπων.

Τρεις λέξεις απεικονίζουν την κατάσταση που επικρατεί, σήμερα, στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας. Απειθαρχία, υπερπληθυσμός και υποστελέχωση.

Σύμφωνα με τα τελευταία, επίσημα, στατιστικά της 1ης Μαΐου, από τις τριάντα τέσσερις (34) φυλακές που λειτουργούν στην ελληνική επικράτεια, υπεράριθμες (ποσοστό πλήρωσης άνω του 100%) είναι οι είκοσι (24). Η υπερπλήρωση σε ορισμένα καταστήματα κράτησης, όπως αυτό της Τρίπολης, ξεπερνά ακόμη και το 250%. Δηλαδή, σε ένα κελί, που είναι για δύο ή τρία άτομα, κοιμούνται πέντε ή έξι. Σε έναν θάλαμο κρατουμένων, που θα έπρεπε να είναι το πολύ επτά άτομα στριμώχνονται δέκα πέντε.

Παράλληλα, παρατηρείται η τάση να μην γίνεται προσπάθεια διαχωρισμού των εγκλείστων ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές τους. Υπόδικοι, τοξικομανείς και κατάδικοι για σοβαρά εγκλήματα, συμβιώνουν στον ίδιο χώρο. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα της παραπάνω δυσλειτουργίας αποτελεί, όπως είναι φυσικό, το φαινόμενο της ιδρυματοποίησης.

Ο κατάλογος, δε, με τις ελλείψεις σε συστήματα ασφαλείας στις φυλακές της χώρας, που εστάλησαν, πρόσφατα, στην πολιτική ηγεσία από τους διευθυντές των ιδρυμάτων, καταδεικνύει την πραγματικότητα και την απογοητευτική κατάσταση, που επικρατεί στα σωφρονιστικά μας καταστήματα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε φυλακή στη βόρεια Ελλάδα, ενώ υπάρχουν τετρακόσιες δύο (402) κάμερες, το μεγαλύτερο μέρος είναι εκτός λειτουργίας. Παράλληλα, ένα σύστημα ηλεκτρονικών κλειδαριών σε ολόκληρη πτέρυγα δεν λειτουργεί. Μάλιστα, οι ανιχνευτές κίνησης στα «νεκρά» προαύλια είναι εκτός λειτουργίας, ενώ το σωφρονιστικό κατάστημα δεν διαθέτει μηχανήμα που απενεργοποιεί τα κινητά τηλέφωνα.

Αντίστοιχη είναι η κατάσταση και σε άλλη φυλακή της βόρειας Ελλάδας, όπου δεν υπάρχουν

πουθενά ηλεκτρονικές κλειδαριές. Σε άλλο κατάστημα, που βρίσκεται επίσης στην περιοχή, δεν λειτουργούν τα x-ray έρευνας και ο συναγερμός της περιμέτρου.

Ενδεικτικό είναι, επίσης, πως σε φυλακή στην κεντρική Ελλάδα από την οποία, προ ετών, είχε γίνει μια από τις μεγαλύτερες αποδράσεις, οι κάμερες είναι χαλασμένες. Το συγκεκριμένο, δε, κατάστημα δεν διαθέτει κάμερες στην περίμετρο της εξωτερικής φρουράς, καθώς και στον διάδρομο των επισκεπτηρίων.

Αρχές Απριλίου του 2020, όπως ίσως γνωρίζετε, δημοσιεύθηκε και η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης ειδικά για τη χώρα μας, μετά από επισκέψεις αρμόδιου κλιμακίου σε ελληνικές φυλακές.

Η Επιτροπή, μεταξύ άλλων, υπογραμμίζει την χρόνια έλλειψη προσωπικού και τις σοβαρές ελλείψεις στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης στις φυλακές της χώρας μας.

Αναφέρει, επίσης, ότι πάρα πολλοί κρατούμενοι (συνήθως όσοι δεν έχουν οικονομικούς πόρους ή συγγενείς να τους στηρίξουν) εξακολουθούν να κρατούνται σε συνθήκες που προσβάλλουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Επισημαίνει, ακόμη, ότι είναι διάχυτο το αίσθημα ανομίας στις φυλακές.

Καταληκτικά η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της "για τη δεινή κατάσταση του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος" και σημειώνει: "Η μεταρρύθμιση του σωφρονιστικού συστήματος θα πρέπει να αποτελέσει επείγουσα προτεραιότητα για την Ελλάδα".

Πρόσφατα, δε, όπως ίσως έχετε ενημερωθεί, ο Σύλλογος Σωφρονιστικών Υπαλλήλων, εξέδωσε σχετικό Δελτίο Τύπου, που σκιαγραφεί τα προβλήματα στις ελληνικές φυλακές και ζητά ουσιαστικές και καίριες παρεμβάσεις των αρμοδίων οργάνων της πολιτείας.

Η πανδημία, λοιπόν, βρήκε τις φυλακές μας υπερπλήρεις, με κρατούμενους και προσωπικό να αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο, αφού ζουν και εργάζονται σε χώρους, όπου είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εφαρμοστούν οι συστάσεις των ειδικών για φυσική αποστασιοποίηση και απομόνωση.

Η κυβέρνηση, δε, επιμένει στην επικίνδυνη πολιτική της και δεν λαμβάνει δραστικά μέτρα αποσυμφόρησης των φυλακών, οι οποίες στην κατάσταση που βρίσκονται, σήμερα και εν μέσω κορονοϊού, αποτελούν υγειονομική βόμβα.

Τέλος, για το ζήτημα της κοινωνικής επανένταξης, όπως αναφέρει και το άρθρο 33 του Σωφρονιστικού Κώδικα, η παροχή εκπαίδευσης πάνω σε διάφορους τομείς είναι απαραίτητη, έτσι ώστε ο κρατούμενος, να μην αποκοπεί πλήρως από τις εξελίξεις και να χρησιμοποιεί δημιουργικά τον χρόνο του, εντός της φυλακής.

Μάλιστα, σε μια δημοσίευση με θέμα «η μείωση της υποτροπής των αποφυλακισθέντων», η οποία παρουσιάστηκε από την «Social Exclusion Unit», αναφέρεται πως δύο από τους σπουδαιότερους παράγοντες που οδηγούν τους αποφυλακισθέντες στο να επαναλάβουν αξιόποινη πράξη αποτελεί η ελλιπής εκπαίδευση και η μη εύρεση εργασίας.

Αυτή, δυστυχώς, είναι η κατάσταση που επικρατεί σήμερα στις φυλακές της χώρας μας. Κινήσεις εντυπωσιασμού, ημίμετρα, επικοινωνιακά τρικ, καθώς και τοποθετήσεις ημετέρων σε καίριες θέσεις όχι μόνο δεν βοηθούν, αλλά διαιωνίζουν μια θλιβερή κατάσταση.

Για τη σωστή αντιμετώπιση του προβλήματος, η πολιτεία πρέπει να αναλάβει αποφασιστική δράση και να προχωρήσει στην κατάρτιση και την υλοποίηση ενός σοβαρού στρατηγικού σχεδίου, με στόχο την ουσιαστική αναβάθμιση του σωφρονιστικού μας συστήματος και την εναρμόνισή του στα πρότυπα των ανεπτυγμένων χωρών της ΕΕ.

ζ. Μετεγκατάσταση Φυλακών Κορυδαλλού

Εισηγήτρια: Φωτεινή Μπακαδήμα

Η μετεγκατάσταση των φυλακών Κορυδαλλού είναι ένα πάγιο αίτημα των κατοίκων του Κορυδαλλού γι' αυτό και η σχετική απόφαση χαιρετίστηκε από την πλειοψηφία.

Παρόλα αυτά, δεν μπορεί να μην σημειωθεί πως, παρά τις ερωτήσεις βουλευτών των κομμάτων της Αντιπολίτευσης αναφορικά με τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία, το πλάνο και γενικά πτυχές του σχεδίου της μετεγκατάστασης, δεν δόθηκαν απαντήσεις από το αρμόδιο Υπουργείο. Ως εκ τούτου όποιες πληροφορίες υπάρχουν προέρχονται από δελτία τύπου, ανακοινώσεις και δημοσιεύματα.

Ταυτόχρονα, η πανδημία του κορωνοϊού δεν επέτρεψε στην Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Σωφρονιστικού Συστήματος και Λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων να συζητήσει το θέμα της μετεγκατάστασης με λεπτομέρεια και σε βάθος, ελπίζουμε, όμως, πως κατά τη νέα Σύνοδο και πανδημίας επιτρεπούσης, θα υπάρξει αυτή η δυνατότητα ώστε να δοθούν απαντήσεις και διευκρινίσεις.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα όσα έχουν δει το φως της δημοσιότητας, τον περασμένο Ιανουάριο υπεγράφη σχετικό μνημόνιο συνεργασίας ανάμεσα στα υπουργεία Εθνικής Άμυνας και Προστασίας του Πολίτη.

Το μνημόνιο υπεγράφη από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας κ Νικόλαο Παναγιωτόπουλο, τον Υφυπουργό Προστασίας του Πολίτη (αρμόδιο για την Αντεγκληματική Πολιτική,) κ. Ελευθέριο Οικονόμου και τη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη κα Σοφία Νικολάου.

Ταυτόχρονα, η κυριότητα του δημοσίου ακινήτου στο οποίο θα μετεγκατασταθεί το νέο Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού παραχωρήθηκε, άνευ ανταλλάγματος, στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, βάσει του άρθρου 83 παρ. 1 του νόμου 4646/2019 (Α' 201) για 99 έτη.

Σύμφωνα, τώρα, με την προγραμματική σύμβαση, η Μονάδα Μελετών και Κατασκευών (ΜΟΜΚΑ) του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας αναλαμβάνει να συνδράμει στην έγκριση Ειδικού Χωρικού Σχεδίου μέσω της εκπόνησης μελετών, της σύνταξης φακέλου προέγκρισης και της τεχνικής υποστήριξης στην ανάθεση μελετών.

Οι νέες εγκαταστάσεις στο πρώην στρατόπεδο Αμερικανικής Ευκολίας θα ονομάζονται «Δικαστικό Σωφρονιστικό Συγκρότημα Αθηνών» (Δ.Σ.Σ.Α.) και μάλιστα έχει ήδη κατασκευαστεί η μακέτα του έργου, ενός έργου που φιλοδοξεί να αλλάξει ριζικά την όψη της περιοχής, αλλά και να συμβάλει καθοριστικά στη διαχείριση των προβλημάτων που αφορούν στο σωφρονιστικό σύστημα.

Τρεις μήνες μετά την υπογραφή του μνημονίου συνεργασίας, κατατέθηκε από τη Γενική Γραμματέα Αντεγκληματικής Πολιτικής, η οποία έχει οριστεί και υπεύθυνη του έργου, ο

φάκελος προέγκρισης του Ειδικού Χωρικού Σχεδίου (ΕΧΣ), στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, για την έγκριση της μελέτης.

Ο φάκελος με την τεχνική έκθεση παρελήφθη από τον Γενικό Γραμματέα Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, κ. Ευθύμιο Μπακογιάννη, ο οποίος αναμένεται να τη μελετήσει και να προχωρήσει σε έκδοση απόφασης για τη συνέχιση της διαδικασίας.

Την ίδια στιγμή, σύμφωνα με πηγές του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, έχει ανατεθεί σε ειδικούς μελετητές να συντάξουν την εισήγηση για τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), η οποία μαζί με την πρόταση της γενικής γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής, έπειτα από την έγκριση της τεχνικής έκθεσης, θα σταλεί στο Συμβούλιο Επικρατείας για γνωμοδότηση, με σκοπό να προχωρήσει η σύνταξη και υπογραφή του Προεδρικού Διατάγματος για την έναρξη της κατασκευής.

Από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής θεωρείται δεδομένο πως, παρά την πανδημία, μέχρι το τέλος του έτους θα είναι όλα έτοιμα για να ξεκινήσουν οι εργασίες.

Όπως αναφέρουν πληροφορίες, τόσο οι μελέτες όσο και ο σχεδιασμός του νέου σωφρονιστικού καταστήματος έχουν βασιστεί σε πρότυπες μελέτες φυλακών και απεικονίζουν μια σύγχρονη δικαστική φυλακή με όλες τις απαραίτητες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες ενώ έχει ληφθεί πρόνοια ώστε τα κελιά να εναρμονίζονται πλήρως με τα διεθνή πρότυπα.

Το «Δικαστικό Σωφρονιστικό Συγκρότημα Αθηνών» αναμένεται να αποτελείται από 12 πτέρυγες, συνολικής χωρητικότητας 2.000 ατόμων, πτέρυγα ευάλωτων ομάδων, ημιπτέρυγα ΑμεΑ, ενισχυμένο νοσοκομείο, ψυχιατρική πτέρυγα, χώρους θεραπευτικών προγραμμάτων, 7 δικαστικές αίθουσες, πτέρυγες σχολικής εκπαίδευσης, γυμναστήριο, χώρους λατρείας, βιβλιοθήκη, πειθαρχικά κελιά, αλλά και εργαστήρια.

Στο σωφρονιστικό κατάστημα πρόκειται να εφαρμοστούν μέτρα ασφαλείας βάσει διεθνών προτύπων. Πρόσφατα, έγινε αυτοψία στους χώρους μετεγκατάστασης, με πλήρη καταγραφή των χρήσεων γης στις περιοχές που γειτνιάζουν με τον χώρο, ενώ έγινε αυτοψία και στο οδικό δίκτυο της περιοχής.

Σύμφωνα με τους ειδικούς, οι προϋποθέσεις ασφαλείας πληρούνται στο 100%. Στο πλαίσιο, τώρα, του γενικότερου επαναπροσδιορισμού των μέτρων ασφαλείας στα καταστήματα κράτησης, εξετάζεται -αρχής γενομένης από το συγκεκριμένο- η εφαρμογή μέτρων μη πρόσβασης drones ή ελικοπτέρων.

Παράλληλα, φαίνεται να εξετάζεται και η τοποθέτηση μηχανημάτων ακτίνων x -ray, καθώς και συσκευών sniffers και jammers απενεργοποίησης κινητών τηλεφώνων, σε συνεργασία με την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και εταιρειών κινητής τηλεφωνίας.

Ταυτόχρονα, φαίνεται να γίνονται συσκέψεις τοπικών φορέων με την Γ.Γ. Αντεγκληματικής Πολιτικής ώστε να εξετασθούν τα αναπτυξιακά έργα που μπορούν να γίνουν στην περιοχή,

με σκοπό να αναβαθμιστεί, όπως για παράδειγμα έργα βελτίωσης του οδικού άξονα, ενώ δεν είναι λίγοι εκείνοι που θεωρούν πως, όταν ολοκληρωθεί η μετεγκατάσταση, το κατάστημα κράτησης θα αποτελέσει πόλο οικονομικής ανάπτυξης για την περιοχή καθώς θα τονώσει την επαγγελματική δραστηριότητα, αφού πλέον θα περιλαμβάνονται και δικαστικές αίθουσες, δεδομένου ότι θα αποτελεί φυλακή υποδίκων και όχι καταδίκων και βαρυποινιτών, όπως ήταν ο Κορυδαλλός.

Με γνώμονα την αποσυμφόρηση των φυλακών Κορυδαλλού, η Γ.Γ. Αντεγκληματικής Πολιτικής φέρεται έτοιμη να προχωρήσει σε αναδιανομή των κρατουμένων με βάση τα αδικήματα που έχουν διαπράξει. Στο ίδιο πλαίσιο, λοιπόν, η δικαστική φυλακή Κορυδαλλού θα μετατραπεί αυστηρά σε φυλακή για υπόδικους με στόχο, έως τον Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους, ο συνολικός αριθμός των κρατουμένων να μην ξεπερνά τους 1.000, μολονότι, κάποια στιγμή το περασμένο έτος έφτασε να ξεπεράσει τους 2.700. Παράλληλα, στις φυλακές Γρεβενών και Τρίπολης θα κρατούνται καταδικασμένοι για σεξουαλικά εγκλήματα.

Δεν μπορεί, όμως, να μην σημειωθεί πως, όπως έχει διαπιστωθεί, η πλειοψηφία των φυλακών της χώρας (26 από 34) είναι αυθαίρετα κτίσματα και γι' αυτό δεν μπορούν να γίνουν εργασίες ανακαίνισης και βελτίωσης των υποδομών. Αναμένεται, για το λόγο αυτό, στο προσεχές νομοσχέδιο του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με τίτλο «Εκσυγχρονισμός της χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας» να γίνει σχετική νομοθετική ρύθμιση ώστε να νομιμοποιηθούν τα αυθαίρετα καταστήματα κράτησης και να δοθεί η δυνατότητα επισκευών και συντηρήσεων των κτιρίων.

Στο πλαίσιο τώρα της διευκόλυνσης των μεταγωγών των κρατουμένων στο νέο σωφρονιστικό κατάστημα Ασπροπύργου, εξετάζεται και η περίπτωση μεταφοράς της Διεύθυνσης Μεταγωγών της Ελληνικής Αστυνομίας από την Πέτρου Ράλλη στο ίδιο συγκρότημα ώστε να διευκολυνθεί η μεταγωγή των υποδίκων προς και από τα δικαστήρια, μεταφορά που αν λάβει χώρα θα επιλύσει και ένα πάγιο αίτημα των αστυνομικών υπαλλήλων της χώρας, αυτό της απεμπλοκής τους από τη μεταγωγή κρατουμένων.

Τις επόμενες μέρες αναμένεται να ξεκινήσει από τη ΜΟΜΚΑ η ανατίναξη των κτιρίων στην πρώην βάση του ΝΑΤΟ προκειμένου, στη συνέχεια, να ξεκινήσουν τα έργα ανέγερσης του «νέου Κορυδαλλού».

Κλείνοντας, αξίζει να επισημανθεί πως η κατασκευή που αναμένεται να κρατήσει 2 χρόνια σύμφωνα με την Κυβέρνηση, 3-4 σύμφωνα με άλλες εκτιμήσεις, θα γίνει μέσω Σύμπραξης Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα ενώ έως ότου ξεκινήσουν οι εργασίες ανέγερσης, θα πρέπει να προηγηθεί διαγωνισμός για την επιλογή του αναδόχου και εκδίκαση τυχόν σχετικών ενστάσεων.

Ακριβώς το ότι η ανέγερση θα γίνει με ΣΔΙΤ χωρίς ξεκάθαρη παρουσίαση του βαθμού μέχρι πού θα φτάσει η σύμπραξη ώστε να προφυλαχθεί ο δημόσιος χαρακτήρας των φυλακών, αλλά και το δημόσιο συμφέρον, το γεγονός πως πρόκειται για μια φυλακή υποδίκων, αφήνοντας έτσι ασάφειες αναφορικά με το τι θα γίνουν οι κατάδικοι που τώρα κρατούνται στον

Κορυδαλλό και με το αν η μεταφορά τους σε άλλα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας θα επιβαρύνει ήδη τον υπερπληθυσμό των καταστημάτων αυτών ή όχι καθώς και οι εξηγήσεις που είναι απαραίτητες σε ό,τι αφορά το συνολικό σχέδιο, όπως για παράδειγμα τι θα γίνουν η έκταση και τα κτίρια των φυλακών Κορυδαλλού, μια έκταση-φιλέτο όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία, καθιστούν αναγκαία την ενασχόληση και τη σε βάθος συζήτηση του θέματος της μετεγκατάστασης των φυλακών Κορυδαλλού στο πλαίσιο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και Λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατουμένων κατά τη νέα Σύνοδο.

IV. ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Οι ανωτέρω Εισηγήσεις έγιναν δεκτές, κατά πλειοψηφία κατά τη συνεδρίαση της 8^{ης} Οκτωβρίου 2020 και συναπαρτίζουν την Έκθεση της Επιτροπής, η οποία υποβάλλεται προς την Ολομέλεια της Βουλής.

Αθήνα, 8 Οκτωβρίου 2020

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

Ο Α΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ο Β΄ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΚΙΟΛΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΜΙΝΗΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΑΞΙΜΟΣ ΧΑΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΠΑΡΤΖΩΚΑΣ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΛΑΠΠΑΣ

ΣΤΕΡΓΙΑΝΗ ΜΠΙΖΙΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΡΚΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΖΩΗ ΡΑΠΤΗ*

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠΙΡΤΖΗΣ

ΑΣΗΜΙΝΑ ΣΚΟΝΔΡΑ

ΜΑΡΙΑ ΚΟΜΝΗΝΑΚΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΣΙΓΚΡΗΣ

ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΠΑΚΑΔΗΜΑ

* Στις 5 Αυγούστου 2020 η Βουλευτής κυρία Ζωή Ράπτη ορκίστηκε Υφυπουργός Υγείας (ΦΕΚ 155Α/5.8.2020).